

Alle blir kjent med alle

Foto: Colourbox

Evalueringsrapport VIP-makkerskap fra pilotprosjekt med Hole ungdomsskole

I samarbeid med

HOLE kommune

HelseDirektoratet

VESTRE VIKEN

Skoleprogrammet

VIP

Camilla Cecilie Øien
Espen Hansen
Maya Kaur
Mia Iversen
Jorid Bakken Steigum

Skoleprogrammet VIP
Vestre Viken HF
Drammen, 2019
2.utgave

Innhold

Sammendrag	3
1. Innledning.....	4
1.2 Bakgrunn for prosjektet	4
1.3 Pilotskolen	5
1.4 Mål med pilotprosjektet.....	6
2. Om VIP-makkerskap	7
2.1 Forankring av VIP-makkerskap i skoleforskning og overordnede føringer for skolen	7
2.2 VIP-makkerskap og psykisk helse	9
2.3 VIP-makkerskap i videregående skole.....	10
2.3.1 Evaluering og forskning på VIP-makkerskap i videregående skole	11
2.4 Tilpasninger til ungdomsskolen.....	12
3. Evaluering	13
3.1 Metode	13
3.1.2 Dialog underveis og observasjon i klassene	13
3.1.3 Sluttevaluering.....	14
3.2 Resultater og drøfting av elevenvalueringene	14
Trener sosial kompetanse	20
3.2.1 Skriftlige tilbakemeldinger fra elever	25
3.3 Resultater av evalueringer fra lærere og fagarbeidere.....	27
3.3.1 Tilbakemeldinger gjennom gruppeevaluering	27
3.3.2 Resultater fra individuell lærerevaluering.....	29
4. Avslutning.....	35
4.1 Kritiske refleksjoner.....	35
Referanser:	37

Sammendrag

VIP-makkerskap er et tiltak for en tryggere og mer forutsigbar skolestart. Målgruppen har vært første trinn på videregående skole. Elevene blir delt inn i par og grupper fra første skoledag, og har oppgaver overfor hverandre som handler om klassemiljø og sosial kompetanse.

De siste årene har også ungdomskolen vist interesse for tiltaket. Pilotprosjektet på VIP-makkerskap ungdomsskole ble derfor gjennomført på Hole ungdomsskole i Buskerud i samarbeid med Skoleprogrammet VIP høsten 2018. Vi opplever pilotprosjektet som vellykket basert på de observasjoner vi har gjort og de tilbakemeldingene vi har fått gjennom samtale og skriftlige evalueringer fra lærere, fagarbeidere og elever.

72 elever fra alle fire klasser på 8.trinn fylte ut evalueringsskjemaer etter endt VIP-makkerskapsperiode (9 uker). Dersom vi sammenlikner disse med de nasjonale tallene vi har fra evalueringene på videregående trinn 1, ser vi at ungdomskolen i pilotprosjektet jevnt over skårer høyere¹. De fleste av elevene, så mange som 93 %, sier seg enige eller delvis enige i at VIP-makkerskap har bidratt til en bedre skolestart for dem. Til sammenlikning viser våre nasjonale evalueringstall at 80% av Vg1-elevne mener det samme².

Besvarelsene tyder på at VIP-makkerskap kan bidra til en mykere overgang fra barneskole til ungdomsskole, blant annet ved å bidra til å skape et trygt klassemiljø fra start. En overvekt av ungdomsskoleelevene (70%) er helt eller delvis enig i at de har følt seg mindre utenfor på skolen. Størsteparten (78%) er helt eller delvis enig i at det føles tryggere å være på skolen. Svært mange elever (87%) er helt eller delvis enig i at de har blitt kjent med flere elever i klassen som de ellers ikke ville blitt kjent med. De 12 lærere og fagarbeidere som gjennomførte VIP-makkerskap rapporterer om stor tilfredshet med tiltaket. Ingen svarer at de er misfornøyde på noen av de påstandene vi ber dem om å gradere tilfredshet på.

Det understrekes at denne evalueringsrapporten oppsummerer et pilotprosjekt med en spørreundersøkelse, og er ikke en effektstudie med et tilhørende analysearbeid. Målet er å vise til erfaringen vi har gjort, og komme med noen tanker basert på resultatene i evalueringen som har blitt gjort med lærere, fagarbeidere og elever.

---

^{1 2} Samlede evalueringstall fra 2015-2019, Vg1.

1. Innledning

Denne rapporten henvender seg til skoleeiere, skoleledere, lærere og andre interesserte. Vi vil her redegjøre for prosjektets målsetting, innhold og evalueringsresultater. Vi gjør oppmerksom på at denne rapporten ikke er en manual for gjennomføring av VIP-makkerskap. Ta kontakt med Skoleprogrammet VIP for mer informasjon om eventuell opplæring i bruk av VIP-makkerskap for ungdomsskoler, hvis dette er av interesse.

Skoleprogrammet VIP (Veiledning og Informasjon om Psykisk helse i skolen) er et forebyggende og helsefremmende nasjonalt program som har som mål at elever skal vite mer om psykisk helse, hvordan de kan ta vare på seg selv og hvor de kan søke hjelp. Målgruppen er Vg1-elever på videregående skole, men har blitt tatt i bruk på flere trinn. Programmet finansieres av Helsedirektoratet under tilskuddsordningen «Psykisk helse i skolen», men eies av Vestre Viken Helseforetak. Skoleprogrammet VIP tilbyr også spesifikke kurs i Empatisk kommunikasjon for skole- og helsepersonell, samt Traumekurs for ansatte i hele skoleløpet (nytt fra 2019).

VIP-makkerskap er en utvidelse av VIP-programmet, men kan også knyttes til andre tiltak for psykisk helse som skolen måtte ha. Tiltaket er en del av VIP-programmets forebyggende og helsefremmende profil. Mer om forbindelsen mellom VIP-makkerskap og psykisk helse finnes i neste kapittel.

Da vi spurte elevene fra Hole ungdomsskole i vårt evalueringskjema om de kunne trekke fram noe som var ekstra positivt ved VIP-makkerskap, svarte en elev: «at alle blir kjent med alle». Vi opplever dette som en typisk tilbakemelding som sier noe om målet for VIP-makkerskap og hva dette kan innebære for klassen. Derfor har vi valgt dette elevsitatet som tittel på rapporten.

1.2 Bakgrunn for prosjektet

Skolestart er svært viktig for elevenes videre trivsel og læring. Det ble derfor relevant for VIP-programmet å fokusere på nettopp dette da de ønsket en utvidelse av programmet. Skolene etterspurte noe som var enkelt å implementere, og som kunne ha effekt på elevers trivsel og opplevde utenforskap. Denne etterspørselen førte til et pilotprosjekt på VIP-makkerskap i samarbeid med Rosenvilde videregående skole i Bærum. Fra skoleåret 2015/16 startet implementering av tiltaket i videregående skoler nasjonalt.

Ungdomsskolestart kan være en sårbar tid for elevene. Overgangen kan oppleves stor. Generelt rapporterer mange lærere om at mønstre og klikker blant elevene setter seg raskt, og at elevene bruker mye tid på å finne sin plass sosialt. Dette sammenfaller med erfaringene vi har fra skolestart på videregående skole.

Det er derfor ikke overraskende at det de siste årene også har vært ungdomsskoler som har tatt kontakt og ønsket å prøve ut tiltaket. VIP-programmet har jevnlig både opplæring og informasjon om VIP-makkerskap på lokale og regionale konferanser. I april 2018 presenterte programmet sammen med elever fra Hønefoss vgs VIP-makkerskap på Samarbeidskonferansen i Buskerud. Konferansen dreide seg om skoleutvikling og elevenes læringsmiljø. Deltagere var skoleledere på ungdomsskole og videregående opplæring. Her deltok blant annet representanter fra Hole ungdomsskole i Buskerud. De formidlet i etterkant interesse for tiltaket, og dette ble utgangspunktet for pilotprosjektet.

1.3 Pilotskolen

Innen utgangen av april 2018 var Hole ungdomsskole og Skoleprogrammet VIP enige om utprøving av VIP-makkerskap for 8.klassetrinnet ved skolen. Skolen ble således en pilotskole for VIP-makkerskap i ungdomsskolen. Skolen ligger i Hole kommune som tilhører Buskerud fylke, og ligger 13 km fra Hønefoss. Hole ungdomsskole har 247 elever i 10 klasser fordelt på 8., 9. og 10. trinn. På 8. trinn er det fire klasser med til sammen 72 elever. Pilotprosjektet ble gjennomført i de fire klassene tilhørende 8.trinn. Prosjektet gikk over 9 uker og startet første skoledag, 20. august 2018.

Hole ungdomsskole er opptatte av overgangen fra 7. til 8. klasse. Skolen har flere tiltak for å gjøre denne så god som mulig for elevene. Blant annet reiser sosiallærer rundt til barneskolene og besøker alle 7. klassingene som skal begynne deres skole. 7.klassingene besøker også ungdomsskolen med fokus på aktiviteter der TL (trivselsledere) er involvert. Gjennom dette samarbeidet med barneskolene jobber skolen også med klassesammensetningen for de nye 8. klassene. Hole ungdomsskole er opptatt av å skape likeverdige klassemiljøer. Skolen har også en egen læreplan for 8.-10. trinn med utgangspunkt i Lions Norge sitt opplegg «Mitt valg» som skolen tenker er i samsvar med VIP-makkerskap. Hole ungdomsskole syntes likevel at de kunne jobbe mer for å få til en bedre overgang mellom barneskolen og ungdomsskolen for sine elever. De ønsket å komme tidlig til for å forhindre utenforskap blant elevene, samt satse enda mer på det psykososiale miljøet. De anså VIP-makkerskap som et godt tiltak i arbeidet med disse målene.

1.4 Mål med pilotprosjektet

Første møte mellom VIP og skolen fant sted mai 2018 på Hole ungdomsskole. Skolen var representert gjennom både skoleledelse, sosiallærer og elevrådsrepresentanter.

Basert på møtet ble følgende mål for pilotprosjektet kommunisert fra Skoleprogrammet VIP. Disse var basert på målene for VIP-makkerskap for øvrig:

1. Tilpasse nåværende VIP-makkerskap til bruk i ungdomsskolen.
2. Gi 8.trinn på Hole ungdomsskole en bedre skolestart.
3. Øke lærers bevissthet om egen betydning for et godt klassemiljø.

Foto: Colourbox

2. Om VIP-makkerskap

VIP- makkerskap er et praktisk tiltak som settes i gang fra første skoledag. Klassen blir delt inn i makkerskap (to elever). Disse makkerskapene tilhører igjen en makkergruppe. Makkerskapene og makkergruppene er utgangspunktet for faglig og sosialpedagogisk arbeid i klassen. VIP-makkerskap går over 3 x 3 uker, der elevene bytter makkere underveis. Makkere skal ha oppgaver overfor hverandre, som for eksempel å hilse på hverandre, jobbe sammen i timene og gi beskjed hvis de ikke kommer på skolen den aktuelle dagen. I tillegg får lærere utdelt et knippe oppgaver de kan bruke til å bygge et godt klassemiljø med gode makkerskap. VIP-makkerskap fokuserer på å være en god kollega. Noen ganger kan også vennskap oppstå. Det er et tiltak som forbereder ungdommene på livet videre i form av samarbeid med kollegaer knyttet til skolegang og arbeid. Selv om VIP-makkerskap ikke er revolusjonerende i sin form eller vanskelig å innføre på skolen, krever det likevel en del forarbeid for at det skal fungere.

Hovedmålsettingen med VIP-makkerskap er å skape inkluderende klasserom der færre elever skal oppleve at de faller utenfor. Dette er formulert ned i fem målsettinger.

VIP-makkerskap skal bidra til:

- 1) en mykere overgang fra ungdomsskole til videregående skole.
- 2) at elevene skal bli kjent med flere i klassen.
- 3) et tettere og tryggere klassemiljø tidlig.
- 4) å øke elevers sosiale og relasjonelle kompetanse.
- 5) å skape gode arbeidsrelasjoner som øker læringstrykket.

2.1 Forankring av VIP-makkerskap i skoleforskning og overordnede føringer for skolen

Metodikken i VIP-makkerskap samsvarer med faktorer flere skoleforskere mener har effekt på læringsmiljøet i klassen. Olsen og Traavik (2010) trekker i sin bok frem forskning som viser en klar sammenheng mellom god klasseledelse og et godt læringsmiljø. De viser videre til Strattons læringspyramide (2005), som trekker fram relasjoner, struktur, regler og klare rammer som

eksempler på god klasseledelse (Olsen og Traavik, 2010, s.135). Dette sammenfaller tydelig med prinsippene i VIP-makkerskap.

Skoleforsker Terje Ogden (2009) påpeker at «forskning støtter antakelsen om at arbeidet med å utforme og implementere regler og rutiner i klassen har en betydelig effekt på elevenes atferd og læring» (Ogden, 2009, s. 131). Rutiner og regler er noen av grunnpilarene i VIP-makkerskap. Mange av oppgavene knyttet til tiltaket, slik som skriving av gruppekontrakt, handler nettopp om å arbeide sammen om gode rutiner og regler.

I 2013 ble Djupedalsutvalget oppnevnt i statsråd. Utvalget var ledet av daværende fylkesmann i Aust-Agder, Øystein Djupedal, med mandat om se nærmere på hva som skal til å redusere mobbing og forbedre skolemiljøet. Utvalget overleverte NOU 2015:2 *Å høre til – virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø* til daværende kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen. Utvalget vurderte de samlede virkemidlene for å skape et trygt psykososialt skolemiljø, samt motvirke og håndtere diskriminering, trakassering og mobbing i skolen. Videre ble det foreslått flere tiltak rettet mot skolekultur, rettsikkerhet, pedagogiske virkemidler samt forslag til organisatoriske endringer.

I utredningen ble det trukket frem at sosial og emosjonell kompetanse er grunnleggende for å fungere i et sosialt fellesskap og bidra til et trygt psykososialt skolemiljø (NOU 2015:2, s.126). Opplevd utenforskap og ensomhetsproblematikk er en utfordring i skolen. Utvalget understreker videre hvordan en elevkultur dannes med én gang en klasse settes sammen, og hvordan prosesser med relasjonsutvikling og normer for samhandling etableres svært tidlig. Systematisk arbeid med klasseledelse fra oppstarten av skoleåret har betydning for klassens utvikling faglig og sosialt (NOU: 2015:2, s. 121). Samtidig peker utvalget på skolens ansvar for å gi elevene adgang til både det faglige og det sosiale fellesskapet (NOU 2015:2, s.123 -124). Et trygt psykososialt skolemiljø er helt avgjørende for at alle elever skal føle seg inkludert, understreker Djupedalsutvalget (NOU 2015:2 s.124). VIP-makkerskap, med sin tydelige struktur fra første skoledag, kan være en god start for et slikt inkluderende fellesskap.

I den nye overordnede delen av læreplanen (2017) står det følgende om skolens ansvar for inkludering og tilhørighet: «Skolen skal ta hensyn til mangfoldet av elever og legge til rette for at alle får oppleve tilhørighet i skole og samfunn» (2017, s.4). I et eget kapittel under overskriften «Sosial læring og utvikling» argumenteres det for at faglig læring ikke kan løsrives fra sosial læring, og at elevers identitet og syn på seg selv formes i samspill med andre. Videre understrekes det også at

arbeidet med sosial læring og utvikling handler om øvelse i empati og å lære seg å lytte til sine medelever. Dette skal være et overordnet arbeid som går gjennom hele skoledagen: «*Skolen skal støtte og bidra til elevenes sosiale læring og utvikling gjennom arbeid med fagene og i skolehverdagen for øvrig*» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 9).

Å anerkjenne og verdsette ulikheter i et klassemiljø handler om inkludering. VIP-makkerskap er et tiltak for å skape et mer inkluderende klassemiljø, og lære elever å arbeide sammen på tross av ulikheter. Strukturen i VIP-makkerskap og oppgavene makkerne har overfor hverandre kan sees i samsvar med læreplanens satsing på sosial læring, og handler blant annet om å trene evnen til empati og evnen til å lytte til andre.

Disse tydelige føringene som vi også finner i det nye temaet «Folkehelse og livsmestring», er et godt argument for å bruke VIP-makkerskap i klasserommet også fra et faglig ståsted. Livsmestring som tema vil være gjennomgående i mange fag fra 2020. Her legges det vekt på mellommenneskelige relasjoner, samt å kunne sette grenser og respektere andres (Utdanningsdirektoratet, 2017 s.12-13). Dette er en viktig del av å være sosialt kompetent, som VIP-makkerskap legger opp til å øve på. Sosial kompetanse er en nøkkelferdighet som i stadig større grad sidestilles med faglige ferdigheter i møte med et mer krevende arbeidsmarked. Med sosial kompetanse mener vi at elevene har: «kunnskap, ferdigheter og holdninger som gjør det mulig å etablere og vedlikeholde gode relasjoner» (Ogden, 2009, s. 207.)

VIP-makkerskap bygger på tydelige klasseledelse. Dette er noe av årsaken til at vi samarbeider med flere mobbeombud rundt om i landet, og at flere av disse anbefaler tiltaket i sine fylker. Bodil Houg, mobbeombud i Buskerud, ble invitert til å snakke på VIP-programmets konferanse om utenforskap, som videre var startskuddet til VIP-makkerskap. Der understreket hun at tydelig struktur på hvordan man som lærer starter timer, lager overganger, og ikke minst hvordan man skaper en «vi-kultur» i klasserommet», er avgjørende i forebyggende arbeid mot mobbing.

2.2 VIP-makkerskap og psykisk helse

Skolemiljø kan være av stor betydning for elevers psykiske helse. Psykisk helse påvirker unges skolehverdag både når det gjelder sosial fungering og læring. Forskning tyder også på at psykiske vansker kan føre til større sannsynlighet for frafall (Holen og Waagene, 2014, s.20). Ett av tiltakene skolen kan jobbe med for å være helsefremmende, er arbeid med å utvikle vennskap og sosiale

ferdigheter ifølge Holen og Waagene (2014, s.22). VIP-makkerskap er et tiltak som retter seg nettopp mot klassemiljø og sosial kompetanse, og dermed kan ha potensiale til å forebygge utvikling av psykiske helseplager og frafall.

Et godt psykososialt miljø legger grunnlaget for åpenhet og tillit slik at elever som strever tør å fortelle dette til sine lærere og medelever. Tydelig klasseledelse handler også om elevers forhold til sin lærer. Dette påvirker både elevenes trivsel og psykiske helse. Deres opplevelse av støtte fra lærer er sentralt i denne relasjonen, der støtte gjennom klasseledelse anses som en viktig komponent (Ekornes, 2018, s. 68-76). Disse funnene er også sentrale i Vibeke Kranes doktoravhandling fra 2016, hvor det fremkommer at lærer-elev-relasjon har en beskyttende rolle ved f.eks. utvikling av depresjon, samt bidrar til å fremme elevers selvfølelse og har en positiv effekt på læringsutbytte, trivsel og motivasjon (Krane, 2016). Motsatt kan negative lærer-elev-relasjoner bidra som en risikofaktor for depresjon og lavere selvfølelse.

Skoleforskeren Ekornes er også opptatt av skolens forebyggende og helsefremmende rolle i sin bok *Lærerprofesjonalitet i arbeidet med psykisk helse i skolen* (2018). Forebygging i skolen handler i hovedsak om å minimere antall risikofaktorer som kan føre til psykisk uhelse. Helsefremming handler om å øke antall beskyttelsesfaktorer som bidrar til å opprettholde god psykisk helse (Ekornes, 2018, s.24). Mobbing og sosiale vansker på skolen er to sterke risikofaktorer, mens en god lærer-elev relasjon og faglige samt sosiale mestringsressurser, er to sterke beskyttelsesfaktorer i følge Ekornes (2018, s.24). VIP-makkerskap kan bidra både forebyggende ved å minimere disse risikofaktorene, og samtidig være helsefremmende ved å gi elevene potensielle sosiale mestringsverktøy, samt fokusere på klasseledelse og psykososialt miljø. Ekornes nevner både det ordinære VIP-programmet samt VIP-makkerskap i kapitlet «Psykisk helsefremmende arbeid på universelt nivå» (2018, s.34-35).

VIP-makkerskap søker å legge til rette for at gode, trygge relasjoner kan oppstå, i et miljø der alle elever opplever å bli sett. Vår erfaring er at VIP-makkerskap styrker lærerens rolle som klasseleder i tillegg til å bidra med en inkluderende struktur. Slik er VIP-makkerskap en del av VIP-programmets forebyggende og helsefremmende profil.

2.3 VIP-makkerskap i videregående skole

I januar 2012 ble Skoleprogrammet VIP kontaktet av Mary Fonden i Danmark som i samarbeid med organisasjonen Ventilen var i gang med å utvikle prosjektet Netwerk. Målet med Netwerk er å forebygge ensomhet blant unge i den danske videregående skolen. Netwerk ble forrige skoleår brukt

på 43 gymnasskoler over hele Danmark. VIP-programmet ble kontaktet med et håp om utveksling av kunnskap og erfaringer tiltakene imellom.

I perioden 2012 – 2014 møttes VIP-programmet og Netwerk flere ganger, også med deltagelse fra forskerne Mathias Losgaard og Bror Just Andersen. Disse har forsket underveis i utviklingen av henholdsvis Netwerk og på det tradisjonelle VIP-programmet. VIP-programmet har klarert med Netwerk at vi kan bruke den delen av prosjektet de ikke har egenutviklet, nemlig *makkerskap*. Mer om utført forskning/effektstudier på Netwerk og Skoleprogrammet VIP kan finnes på våre hjemmesider skoleprogrammetvip.no.

Skoleåret 2014/15 gjennomførte Skoleprogrammet VIP et pilotprosjekt i samarbeid med Rosenvilde videregående skole i Akershus fylkeskommune. Prosjektet og resultatene av dette er å finne i rapporten *Man har alltid noen å sitte med slik at ingen føler seg utenfor* (2015) som ble presentert på det første nasjonale opplæringsseminaret for VIP-makkerskap 5. mars 2015. Allerede samme høst startet 31 videregående skoler i åtte fylker opp med tiltaket. Med stor interesse fra skoleeiere, skoleledere og lærere fortsatte vi fra 2016 å tilby opplæringsseminar regionalt, fylkesvis og på enkeltskoler. Eksempelvis fattet fylkestinget i Buskerud i 2019 et vedtak om at alle videregående skoler i fylket skulle bruke VIP-makkerskap. Høsten 2017 startet 102 videregående skoler i 15 fylker opp med tiltaket, og trenden ser ut til å fortsette. En annen utvikling vi har sett for de videregående skolene gjelder omfanget av tiltaket i egen skole. Fra innledningsvis å starte med ni ukers varighet kun for Vg1-elever, er det nå vanlig at skoler bruker tiltaket på alle klassetrinn, samt i en lengre periode. Flere skoler anvender VIP-makkerskap frem til jul, og noen benytter seg også av tiltaket helt frem til sommeren.

2.3.1 Evaluering og forskning på VIP-makkerskap i videregående skole

Etter fullført pilotprosjekt har VIP-programmet fra 2015 tilbudt nye skoler bruk av en enkel digital evaluering for elevene. Hver skole får tilbake en oppsummering av svarene på de 13 anonyme og lukkede spørsmålene elevene blir stilt. Svarene gis oppsummert for hver klasse, hvert trinn og totalt for alle elever. I 2016 presenterte VIP-programmet resultatene fra skoleåret 2015/16 i evalueringsrapporten «En plass for alle» (2015). Denne samlet elevenes tilbakemeldinger fra det første året med VIP-makkerskap i videregående skole. Fra 2017 har vi også tilbudt skolene en digital anonym evaluering for lærere som bidrar i gjennomføringen. Spørsmålene til lærerne er både lukkede og åpne.

I 2017 igangsatte Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) ved Astrid Hoås Morin en effektstudie på VIP-makkerskap i Vg1, med 19 test- og kontrollskoler fra henholdsvis Akershus og Møre og Romsdal. Studien pågår i skrivende stund. Første artikkel forventes publisert våren 2020.

2.4 Tilpasninger til ungdomsskolen

Basert på tilbakemeldinger fra lærere og representanter fra elevrådet i forkant gjorde vi enkelte tilpasninger slik at tiltaket skulle treffe målgruppen på ungdomsskolen bedre. I VIP-makkerskap på vgs blir elevene bedt om å gi beskjed til sin makker på sms ved fravær, i tillegg til læreren sin. På ungdomsskolen er det foreldre som gir beskjed ved sykdom, og mobil brukes i mindre grad i skoletiden. Vi omgjorde dermed dette punktet slik at elevene heller kunne sende en intern melding i It's learning/fronter.

På møtet samtalte vi også om detaljer i selve gjennomføringen av VIP-makkerskap i klassene, og om innholdet i materialet (lærerveiledning og elevinformasjon). Vi hadde i forkant bedt møtedeltagerne om å titte på materialet slik at de kunne si noe om tilpasning til elevgruppen. Som resultat av møtet fjernet vi noen oppgaver vi mente ikke passet like godt til den nye målgruppen, og endret enkelte premisser i oppgavene for makkere. Vi endret også bildene slik at de gjenspeilet en yngre målgruppe.

I observasjonene VIP-programmet gjennomførte ved første makkerbytte ble det observert at lærerne brukte fargekoder på makkergruppene (for eksempel blå gruppe, rød gruppe osv.) Under evalueringen av pilotprosjektet fortalte lærerne at kodene ble brukt for å forenkle kommunikasjonen med makkergruppene. Fargekodene fremkom på klassekartet som lærerne lagde ved hvert bytte.

I flere av klassene var også loggskrivning et verktøy elevene brukte for å reflektere rundt spørsmål og temaer som lærerne ga elevene. Logg ble i denne settingen brukt som et refleksjonsnotat rundt gitte spørsmål fra lærer. Loggskrivning ble også anvendt under gjennomføringen av VIP-makkerskap.

Eksempel på spørsmål fra Hole ungdomsskole var:

- *Hva har vært bra med å ha en makker?*
- *Hva kunne du ønske var annerledes?*
- *Hvordan har makkerskapet fungert?*
- *Noe som kunne vært gjort annerledes i makkergruppen?*

3. Evaluering

Skoleprogrammet VIP gjennomfører som nevnt en årlig elektronisk undersøkelse som elever og lærere kan fylle ut. Høsten 2019 har programmet slått sammen de nasjonale tallene for Vg1 fra fire skoleår (2015-2019). Totalt har opp mot 6900 Vg1-elever svart elektronisk på spørsmål om VIP-makkerskap, men tallene her avviker noe fra spørsmål til spørsmål. På spørsmålet «Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med VIP-makkerskap?» svarer 60% at de er fornøyde eller svært fornøyde. 30% er verken fornøyde eller misfornøyde, mens 10% er ganske eller svært misfornøyde. 80% er likevel helt eller delvis enige i at tiltaket har ført til en bedre skolestart for dem. 68% av Vg1-elevne vil anbefale gjennomføring til neste års Vg1, mens 22% ikke vet eller er usikker på dette. Flere tall fra Vg1 vil bli presentert når vi sammenlikner disse med tallene fra pilotskolen.

3.1 Metode

Pilotprosjektet ble evaluert gjennom spørreskjema for elever og lærere, samt evalueringsmøte med lærere der konkrete spørsmål ble stilt til gruppen samlet. Evalueringene ble gjennomført den første uken i november 2018, kort tid etter at pilotperioden for bruk av VIP-makkerskap i de fire 8.klassene ble avsluttet.

Nedenfor følger en redegjørelse for hvilke metoder vi har brukt for å følge opp pilotprosjektet, og for å vurdere sluttresultatet.

3.1.2 Dialog underveis og observasjon i klassene

Da det nærmet seg det første makkerbyttet i de fire 8. klassene gjennomførte representanter fra VIP-programmet et møte med kontaktlærerne, trinnleder og sosiallærer. Her fikk vi tilbakemeldinger fra de tre første ukene med VIP-makkerskap som var relevante for vårt mål om å tilpasse VIP-makkerskap til bruk i ungdomsskolen. Samtidig var det nyttig med tanke på utarbeidelsen av aktuelle spørsmål til evalueringen for elever og lærere.

VIP-programmet deltok som observatører i hver sin 8.klasse ved første makkerbytte 10.september 2018. I den felles observasjonsrapporten ble det lagt vekt på objektive beskrivelser av det observatørene så i klasserommet. Rapporten avsluttes med beskrivelse av korte samtaler gjort med lærere (i to av de fire klassene) i etterkant av observasjonen.

Rapporten ble oversendt rektor som informerte om at rapporten skulle formidles til, og drøftes blant kontaktlærerne på et teammøte i forkant av neste makkerbytte slik at byttene skulle fungere bedre.

Samlet sett vurderte observatørene fra VIP-programmet at det første makkerbyttet ved Hole ungdomsskole ble gjennomført på en god måte, dog med noen forskjeller i de ulike klassene. To av fire klasser utarbeidet ny gruppekontrakt ved det første makkerbyttet. I en av klassene ble det også satt av god tid til felles lek for hele klassen. Inndelingen av nye makkerskap ble gjort litt ulikt i alle fire klasser. Eksempelvis ble dette i en av klassene gjennomført ved at lærer ba alle elevene ta med seg sekk, og komme opp til tavlen. Derfra ble de nye makkergruppene lest opp, og elevene satte seg fortløpende på nye plasser. Gruppene fikk tildelt hver sin farge, markert på et klassekart.

Noen av de viktigste erfaringene fra observasjonene av makkerbyttene var erfaring med bruk av logg (refleksjonsnotat) og fargekoder. I tillegg var det en lærer som hadde forfattet et forslag til elevene på tavla som beskrev hva de kunne skrive til sin makker om denne var borte fra skolen. Dette har videre blitt inkludert som anbefalinger i lærerveiledningen for VIP-makkerskap i ungdomsskolen.

3.1.3 Sluttevaluering

Skoleprogrammet VIP brukte de samlede erfaringene fra observasjonene, dialog med skolen og diskusjoner internt i VIP-teamet til å utarbeide evalueringsskjemaer for elever og lærere. Som utgangspunkt ble evalueringsskjema fra danske Netverk og VIP-makkerskap i videregående skole lagt til grunn. Lærerne fikk sju avkryssningsspørsmål med mulighet til å kommentere på alle spørsmål. I tillegg fikk de et åpent spørsmål til slutt. Elevenes evaluering bestod av totalt 17 spørsmål, der 15 var avkryssningsspørsmål, hvorav to spørsmål ga mulighet for kommentarer. Elevene fikk i tillegg to åpne spørsmål. Elevene fikk svare individuelt og anonymt på elevevalueringen. Kontaktlærer delte ut evalueringene en uke etter fullført VIP-makkerskap.

Lærerne fikk svare individuelt og anonymt på evalueringsskjemaet i etterkant av en gruppeevaluering hvor representanter fra Skoleprogrammet VIP stilte åpne spørsmål til de 12 ansatte (kontaktlærere, faglærere og fagarbeidere.)

Tallene og svarene fra både lærere, fagarbeidere og elever har blitt sammenstilt og omgjort til diagrammer.

3.2 Resultater og drøfting av elevevalueringene

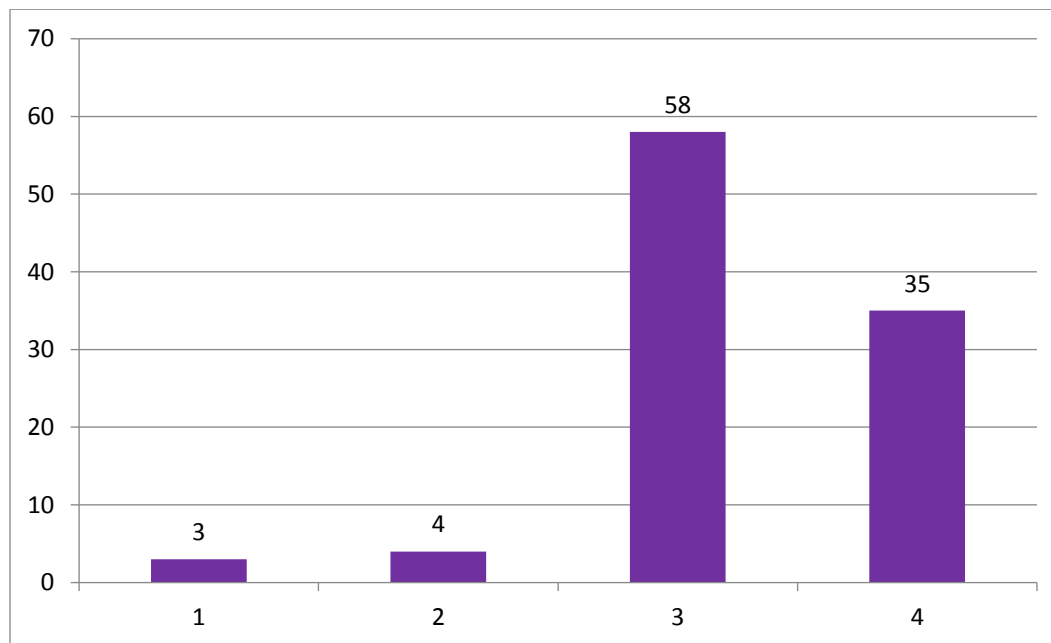
I denne delen av rapporten vil resultatene fra elevevalueringen presenteres og videre kommenteres og drøftes kort ved å sammenlikne disse med samlede nasjonale tall fra videregående trinn 1 (2015-2019). Tallene grupperes under relevante overskrifter hentet fra målene for VIP-makkerskap.

Vi mottok utfylte evalueringsskjemaer fra alle fire klasser på 8. trinn ved Hole ungdomsskole. Totalt 72 elever har svart på evalueringen. Diagrammene nedenfor viser prosentvis fordeling.

Bedre skolestart med VIP-makkerskap

Hele 93 % av elevene fra pilotskolen er delvis eller helt enige i at VIP-makkerskap har bidratt til en bedre skolestart. Fra tidligere foreligger også høye tall fra Vg1-elever nasjonalt, men tallene for ungdomsskolen er adskillig høyere. 80 % av elevgruppen på vgs er helt eller delvis enige i denne påstanden. Det er også en svært høy andel av ungdomsskoleelevne som vil anbefale VIP-makkerskap til neste års 8.klassinger. Her svarer 87 % ja. Til sammenligning svarer 68% av Vg1-elevne ja på samme spørsmål. Tre elever fra Hole ungdomsskole har valgt å svare «vet ikke» på dette spørsmålet, på tross av at dette ikke var et alternativ. Dette utgjør ca 5% av diagrammet på neste side. Disse tallene kan tyde på at VIP-makkerskap er svært godt egnet for ungdomsskolen, men også at Hole ungdomsskole har gjort en god implementering som ser ut til å ha fungert for elevene.

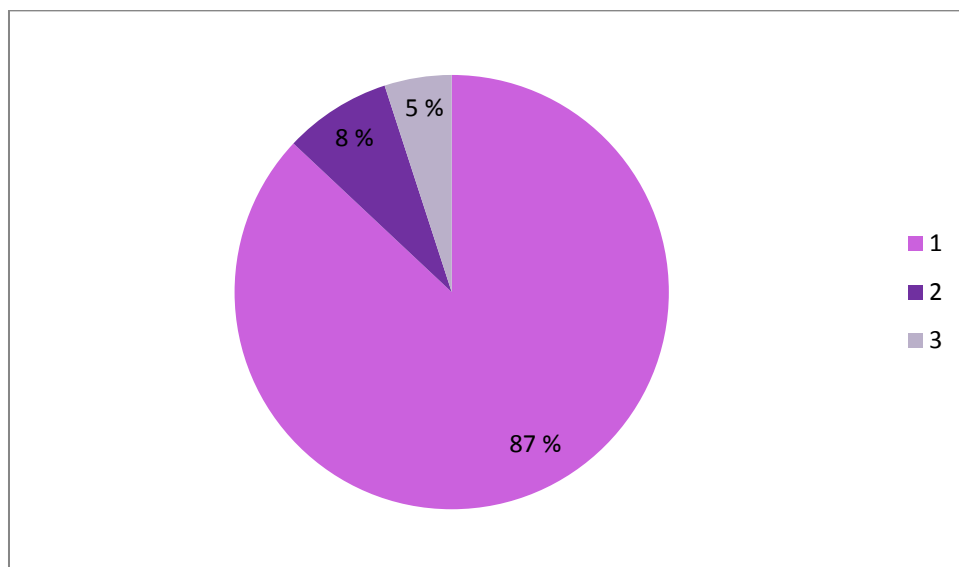
Figur 1: Jeg tror VIP-makkerskap har bidratt til en bedre skolestart for meg enn om vi ikke hadde hatt makkerskap. Prosentvis fordeling (n = 69 elever).

1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

Figur 2: Vil du anbefale at neste års 8.klasse-elever gjennomfører VIP-makkerskap?

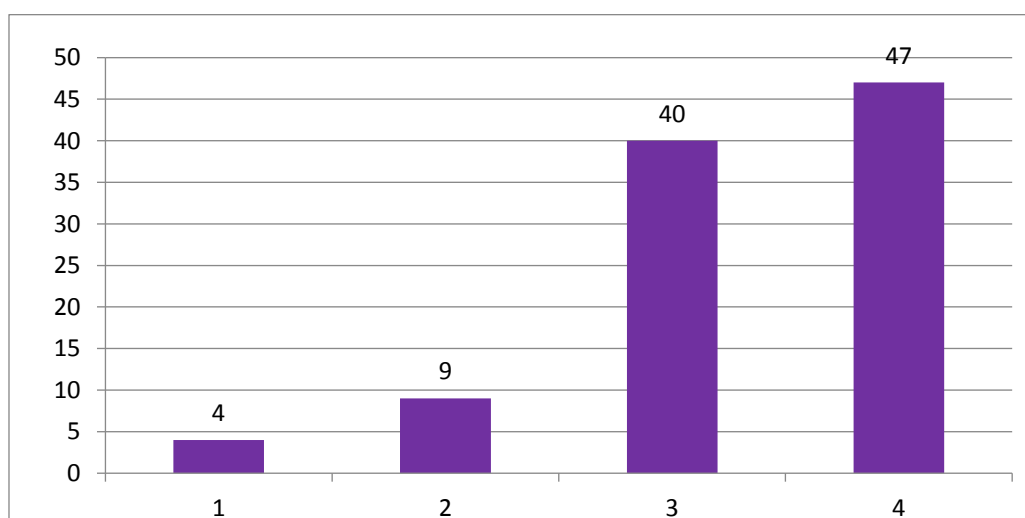

Prosentvis fordeling (n = 72 elever). 1: Ja 2: Nei 3: Vet ikke eller blank

Innvirkning på elevenes klassemiljø

Hole ungdomsskole har fire parallellklasser, med elever som kommer fra tre ulike barneskoler. 87 % av elevene på skolen er helt eller delvis enige i at VIP-makkerskap har gjort at de har blitt kjent med flere medelever i klassen. Dette vurderes som et høyt tall, og er svært positivt med tanke på at det vil være naturlig å anta at det å kjenne flere av sine medelever legger grunnlaget for et tryggere klassemiljø. Tilsvarende tall fra Vg1 er også her noe lavere, 78 %.

Figur 3: Jeg tror VIP-makkerskap har bidratt til at jeg har blitt kjent med flere i klassen som jeg ellers ikke ville blitt kjent med. Prosentvis fordeling (n = 70 elever).

1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

Mindre opplevd utenforskap med VIP-makkerskap

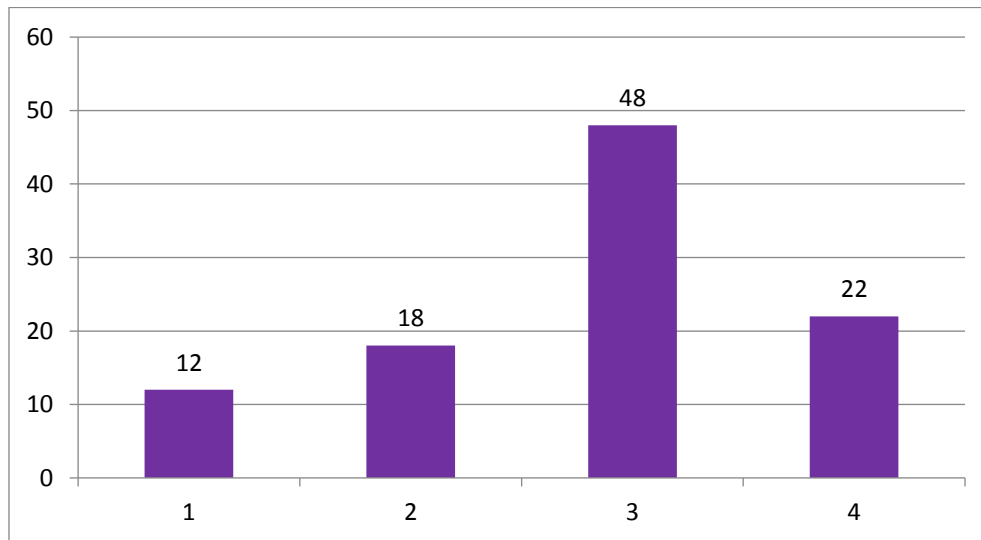
70 % av elevene svarer at de er delvis eller helt enige i at de har følt seg mindre utenfor på skolen (figur 4). Det er et noe høyere tall enn på Vg1, der 64 % mener det samme. Det betyr at 30% av elevene er helt eller delvis uenige i dette. Dette kan tyde på at flere tiltak enn VIP-makkerskap må til for å hindre utenforskap. Likevel vil det være interessant å få vite hvilken del av elevgruppen som sier seg uenige. Om dette er en del av klassen som i utgangspunktet ikke føler seg utenfor i særlig grad, vil dette tallet være naturlig. Men om dette er den gruppen som i stor grad føler seg utenfor fellesskapet, kan dette bety at VIP-makkerskap muligens ikke har tilstrekkelig effekt på opplevd utenforskap hos disse elevene.

Oppfatning i elevgruppen på ungdomsskolen er nesten delt på midten rundt påstanden om at VIP-makkerskap bidrar til at man har noen å snakke med i pausene (figur 5). Her er 53 % helt eller delvis enige i at tiltaket har bidratt til dette, mens 47% er helt eller delvis uenige. Dette kan tyde på at ungdomsskoleelevene ikke automatisk tar med seg makkerskapet eller makkergruppene ut i friminuttene. På Vg1 kan det se ut som om dette har større betydning, ettersom 61 % er delvis eller helt enig i at VIP-makkerskap har bidratt til at de har noen å snakke med i pausene.

Videre mener 78 % av elevene ved Hole ungdomsskole at VIP-makkerskap har bidratt til at det føles tryggere å være på skolen (figur 6). En opplevelse av trygghet er avgjørende for et godt psykososialt miljø blant elevene (Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning, 2014, s. 4).

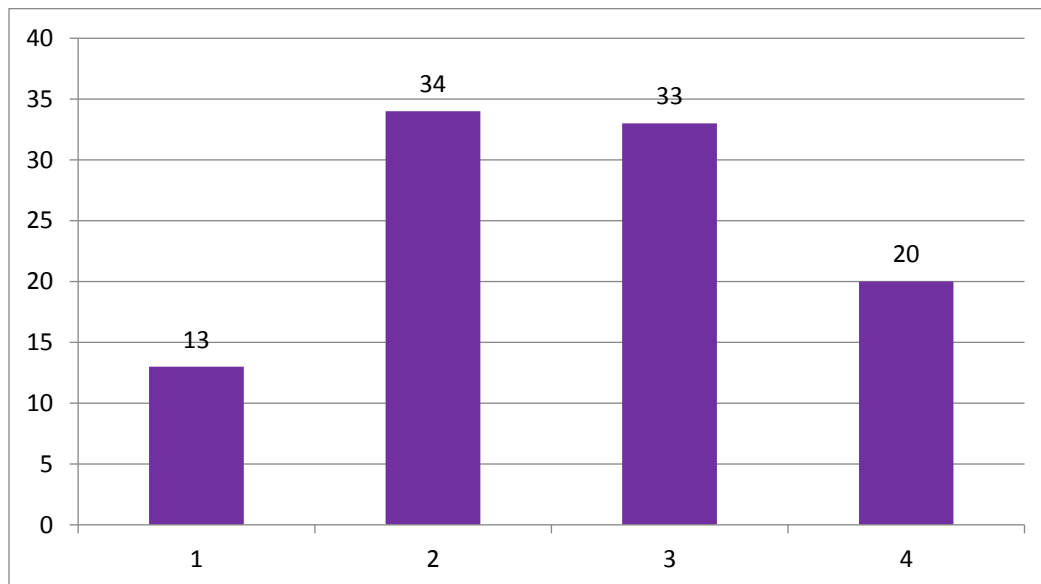
Sammenhengen mellom klikkdannelser, utenforskap og mobbing blir adressert av forskere som for eksempel Selma Therese Lyng ved Oslo Met - storbyuniversitetet. Hun beskriver hvordan vi har mindre empati med folk utenfor egen «inn-gruppe», og hvordan den intense markeringen av sosiale forskjeller mellom posisjoner og klikker i skolens elevkultur representerer sterke sosiale drivkrefter i mobbing. Lyng (2018) trekker fram hvordan arbeid med en vi-kultur i klasserommet, i tillegg til aktivering av empati og relasjonelt ansvar mellom elevene på tvers av vennegrupper kan motvirke dette. Disse faktorene er i tråd med VIP-makkerskap, og kan være noe av bakgrunnen for at 64 % av elevene på Hole er delvis eller helt enig i at VIP-makkerskap har bidratt til færre klikkdannelser i klassen (figur 7). Det kan kanskje bety at klikkdannelser er en større utfordring på pilotskolen enn det er nasjonalt på Vg1, der tilsvarende tall er 55 %. Alternativt kan det tyde på at VIP-makkerskap på ungdomsskolen generelt kan ha sterkere effekt på klikkdannelser, eller at tiltaket har mindre effekt på dette i videregående skole.

**Figur 4: VIP-makkerskap har bidratt til at jeg har følt meg mindre utenfor på skolen.
Prosentvis fordeling (n = 67 elever).**

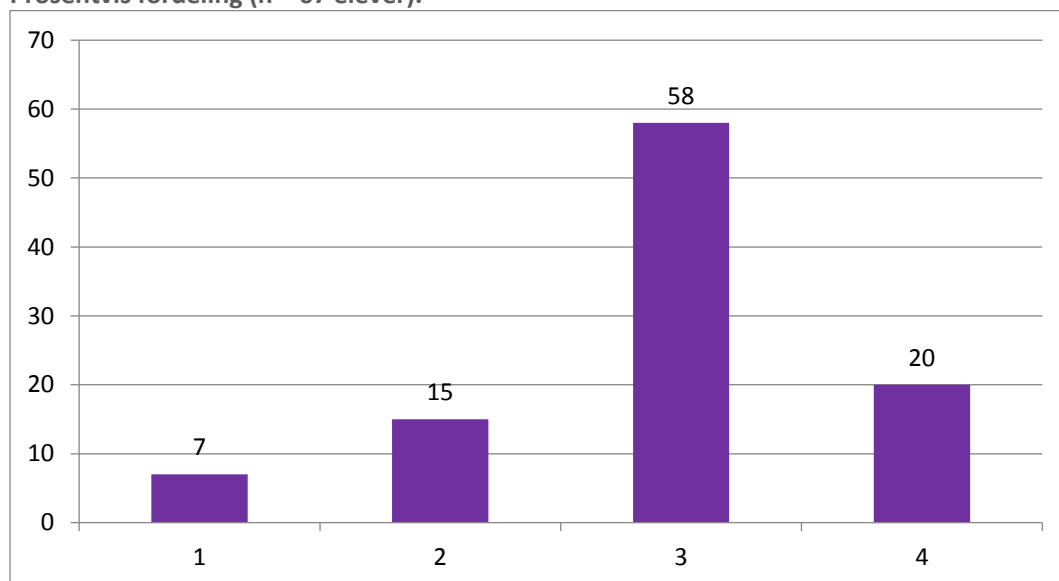
1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

**Figur 5: VIP-makkerskap har bidratt til at jeg har hatt noen å snakke med i pausene.
Prosentvis fordeling (n = 70 elever).**

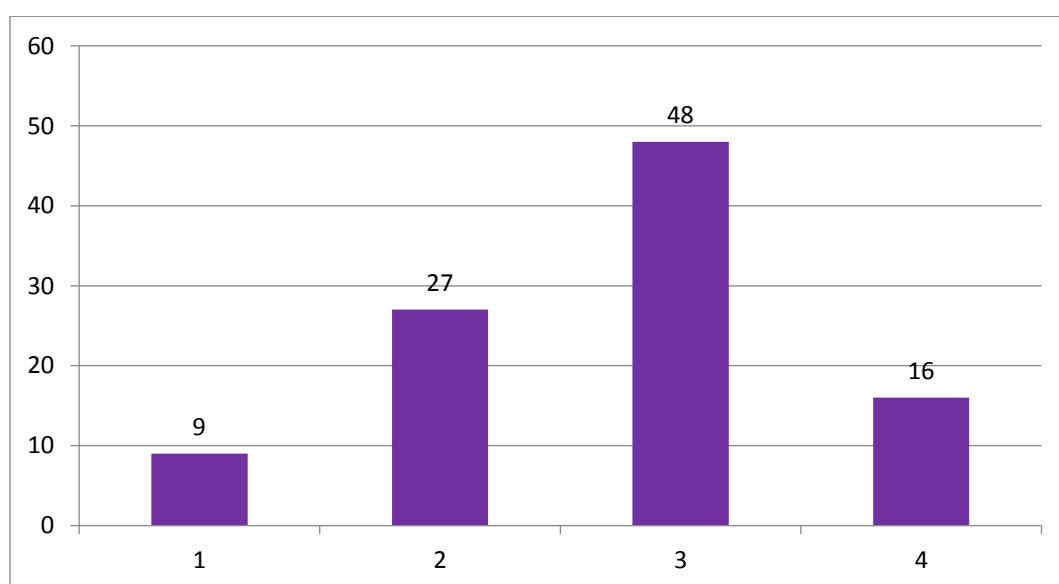
1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

**Figur 6: VIP-makkerskap har bidratt til at det føles tryggere å være på skolen.
Prosentvis fordeling (n = 67 elever).**

1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

**Figur 7: VIP-makkerskap har bidratt til færre klikkdannelser i klassen.
Prosentvis fordeling (n = 69 elever).**

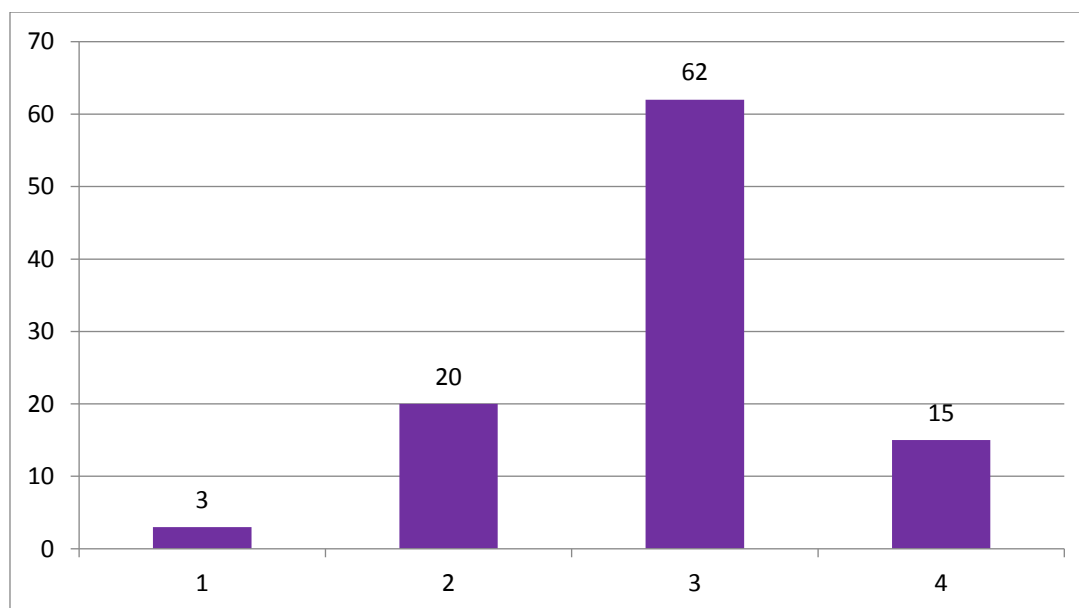

1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

Trener sosial kompetanse

77 % av elevene på ungdomsskolen mener at VIP-makkerskap har bidratt til større forståelse for hvordan andre i klassen har det (figur 8). Tilsvarende tall for Vg1 er 66 %. Dette kan tyde på at VIP-makkerskap legger til rette for større perspektivtaking hos elevene, samt gir elevene øvelse i empati. Evnen til å ta andres perspektiv er videre en del av såkalt *mentalisering*, som handler om å se andre innenfra og seg selv utenfra (Skårderud og Sommerfeldt, 2008). Mentalisering er en nøkkelferdighet i regulering av følelser og sosial kompetanse (Skårderud og Sommerfeldt, 2008).

Figur 8: VIP-makkerskap har bidratt til at jeg har fått økt forståelse for hvordan andre i klassen har det. Prosentvis fordeling (n = 71 elever).

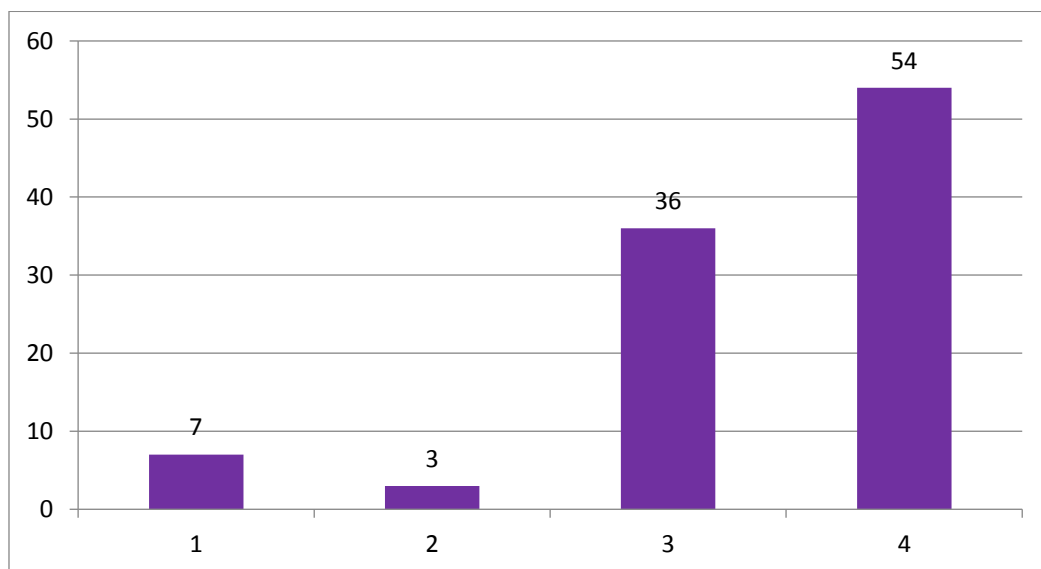
1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

Gruppearbeid og arbeidsro

Det er stor enighet blant elevene på pilotskolen om at gruppeinndeling har blitt lettere, hele 90 % av elevene er helt eller delvis enige i dette (figur 9). Videre er 76 % av elevene delvis eller helt enig i at VIP-makkerskap har gjort dem bedre til å samarbeide (figur 11). Tilsvarende tall for Vg1 har vi ikke, men der er 77% av elevene helt eller delvis enige i påstanden «VIP-makkerskap har gjort det bedre å jobbe i grupper». 64 % av elevene er delvis eller helt enige i at VIP-makkerskap har bidratt til økt arbeidsro i klassen (figur 10). Tilsvarende tall for Vg1 er 50 %.

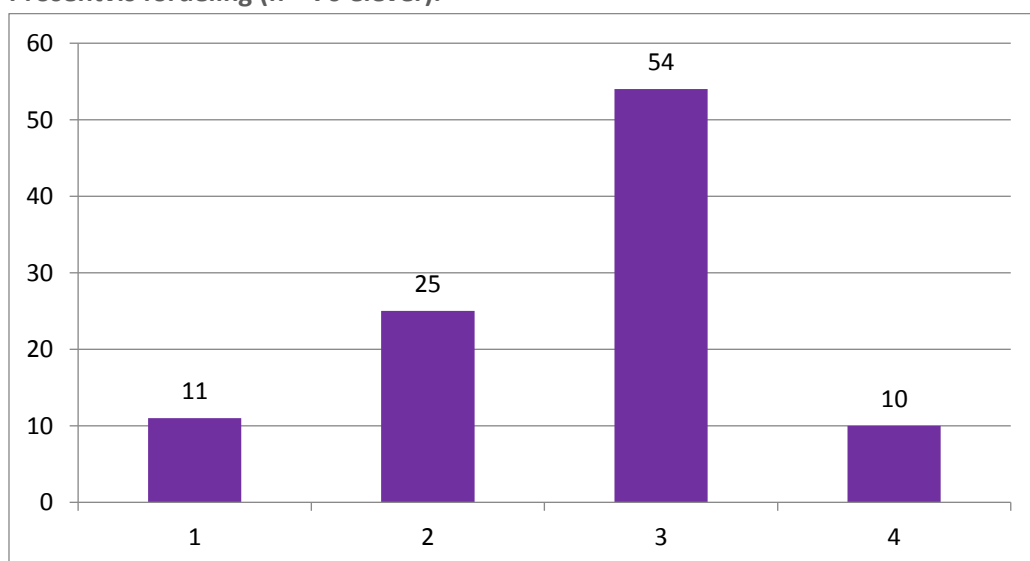
Erfaringene fra 8. trinn på Hole ungdomsskole understreker at makkergruppen har et potensiale som arena for å trene på samarbeid. Elevene skrev og benyttet gruppekontrakter systematisk gjennom hele perioden på 9 uker. Det meldes fra både lærere og elever at elevene fikk mulighet til å utvikle og øve på hva det vil si å være del av en liten gruppe med felles mål og tiltak for arbeidet sammen.

Figur 9: Gruppeinndelinger har blitt lettere med VIP-makkerskap.
Prosentvis fordeling (n = 70 elever).

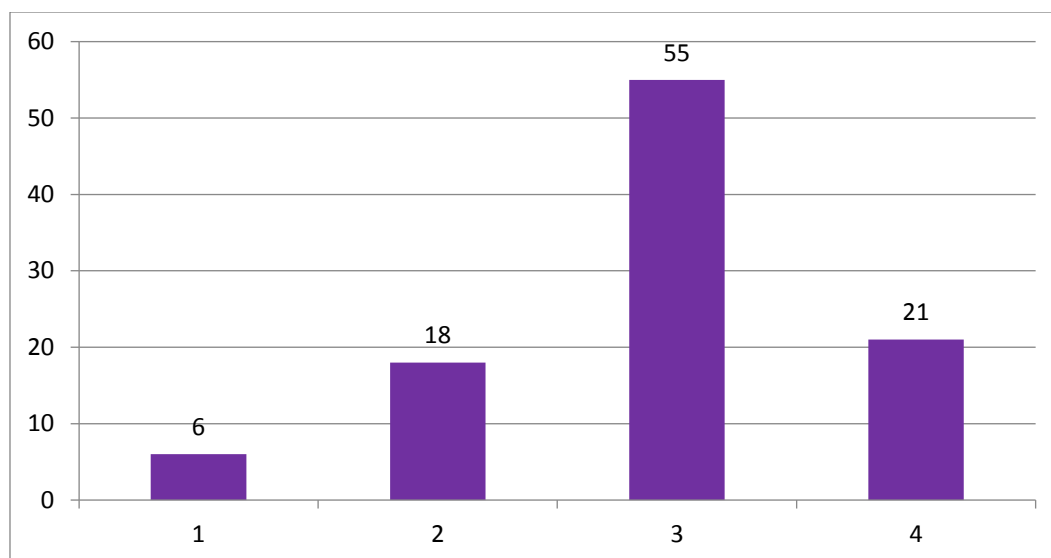
1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

Figur 10: Jeg tror VIP-makkerskap har bidratt til økt arbeidsro i klassen.
Prosentvis fordeling (n = 70 elever).

1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

Figur 11: VIP-makkerskap har gjort meg bedre til å samarbeide.
Prosentvis fordeling (n = 71 elever).

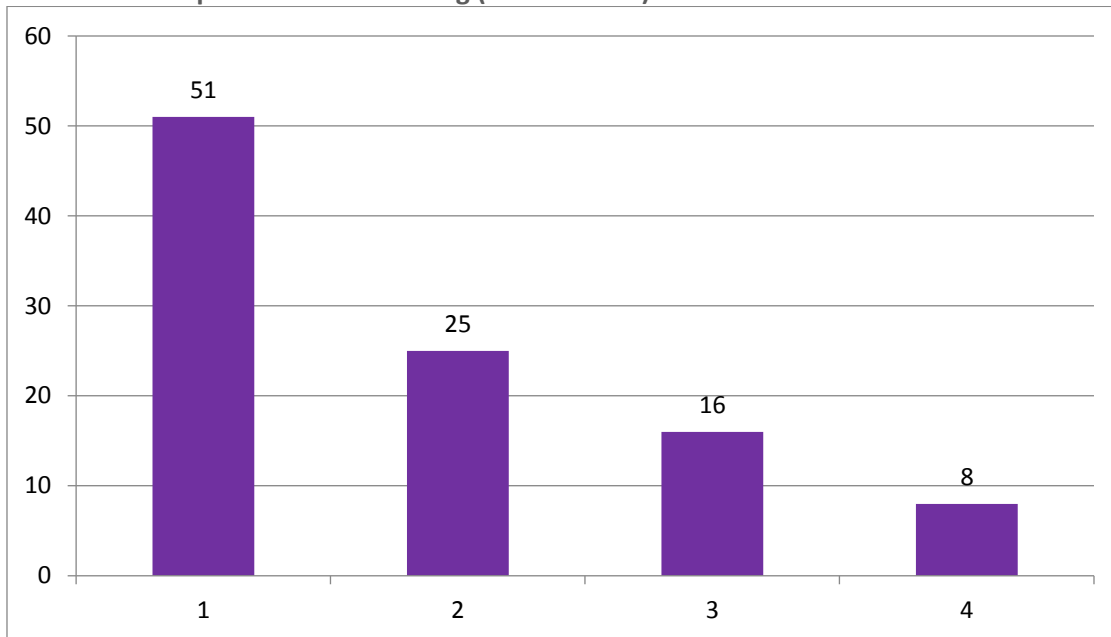
1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

Påvirker fraværet til enkelte elever

Helt fra første pilotprosjekt på VIP-makkerskap ved Rosenvilde videregående skole har vi vært overrasket over det relativt høye antallet elever som mener VIP-makkerskap har bidratt til at de har mindre fravær. Totalt sett er tallet som er helt eller delvis *uenige* i dette adskillig større med 71% på Vg1. Men tallet som er helt eller delvis *enige* (29%) tilsvarer likevel omtrent ni elever i en klasse på 30. Dette kan altså tyde på at VIP-makkerskap i noen grad bidrar til å redusere fravær hos enkelte elever. Det kan være nærliggende å anta at elevene som oppgir at VIP-makkeskap har bidratt til økt tilstedeværelse på skolen i større grad er sårbare for faktorer som opplevd trygghet og tilhørighet i skolehverdagen. For ungdomsskolen i pilotprosjektet ser vi samme tendens. 24 % av elevene mener at VIP-makkerskap har bidratt til mindre fravær (figur 12). Det er gjennomsnittlig fire elever i hver av Hole ungdomsskoles klasser på 8.trinn som rapporterer at de har blitt påvirket til å være mer tilstede på skolen. Dette kan gi et betydelig utslag for de elevene det gjelder.

VIP-makkerskap oppfordrer elevene til å sende melding til hverandre ved fravær. Det bidrar til at alle blir sett og lagt merke til når de er borte. Det er betimelig å anta at dette kan være en av de utløsende årsakene, men vi vet det ikke. VIP-programmet tenker at bruk av elevsendte meldinger kan påvirke den fraværende eleven i positiv forstand knyttet til følelsen av tilhørighet. En følelse av tilhørighet på skolen kan ses som en motpol til å føle seg ensom på skolen. Ensomhet er en faktor som flere forskere kobler opp mot frafallsproblematikk.

Figur 12: Jeg tror VIP-makkerskap har bidratt til at jeg har hatt mindre fravær enn om vi ikke hadde hatt makkerskap. Prosentvis fordeling (n = 69 elever).

1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

Ekstra oppgaver for ungdomsskolen

Pilotprosjektet har stilt to spørsmål som ikke ble stilt elevene i videregående skole. Disse etterspør om individuell loggføring og skriving av gruppekontrakt i makkergruppene har vært nyttig. Her er elevene mest positive til loggføring, der 60 % er helt eller delvis enige i at dette har vært nyttig. Under halvparten av ungdomsskoleelevene mener det samme om skriving av gruppekontrakt.

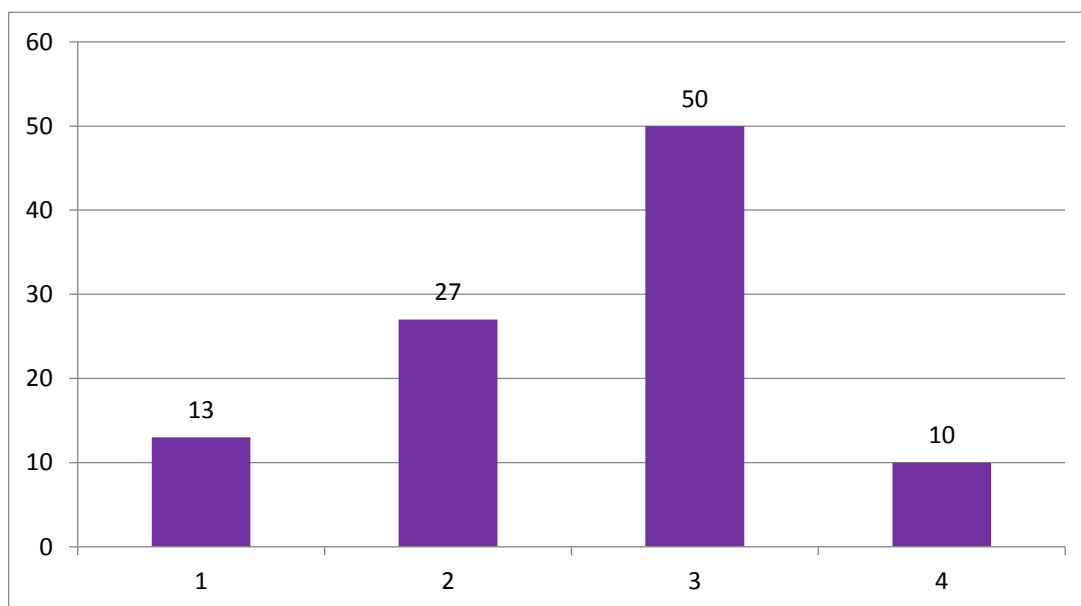
Det var ungdomsskolelærerne selv som ønsket å bruke logg, mens gruppekontrakt ble sterkt anbefalt av VIP-programmet. Dette er en metodikk vi har hatt god erfaring med i videregående skole, som vi vet også brukes på høyskole og universitet. Det fremkommer av Hole-lærernes evalueringer at samtlige av disse har anvendt gruppekontrakt minst én gang i løpet av perioden med VIP-makkerskap. Hvorfor hovedvekten av elevene ikke synes dette har fungert like godt kommer ikke fram i elevenes skriftlige tilbakemeldinger.

På spørsmålet «Er det noen deler av VIP-makkerskap du vil trekke frem som ekstra positivt eller viktig?» svarte en elev «At man lager en kontrakt med dem man sitter med. Da blir man kjent på litt andre måter.» På spørsmålet «Har du forslag til forbedringer av VIP-makkerskap?» svarte en elev «man trenger ikke en kontrakt».

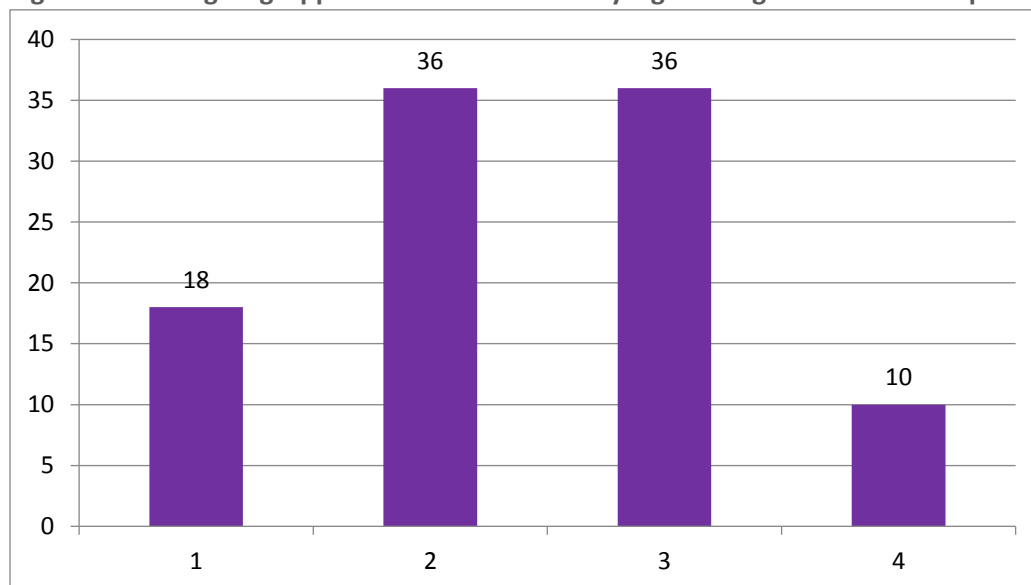
I de fire 8.klassene som deltok i pilotprosjektet vet vi at lærerne hadde ulik holdning til bruk av gruppekontrakt. En lærer gjennomførte bruk av kontrakt i alle 3 rundene over totalt 9 uker. Lærerens begrunnelse var at elevene trenger å trene på skriving og bruk av gruppekontrakt. En annen lærer fortalte at klassen skrev gruppekontrakter for den første 3-ukersperioden. Dermed trengte de ikke å gjenta dette de to neste 3-ukersperiodene. Vi antar det kan være en sammenheng mellom lærers holdning til bruk av gruppekontrakt og elevenes rapporterte opplevelse av nytteverdien.

Figur 13: Loggføring gjennom perioden med VIP-makkerskap har vært nyttig for meg. Prosentvis fordeling (n = 68 elever).

1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

Figur 14: Skrivning av gruppekontrakter har vært nyttig for meg i VIP-makkerskap.

Prosentvis fordeling (n = 67 elever).

1: Helt uenig 2: Delvis uenig 3: Delvis enig 4: Helt enig

3.2.1 Skriftlige tilbakemeldinger fra elever

Til flere av spørsmålene i evalueringen var det også mulighet for elevene å komme med noen skriftlige tilleggskommentarer til fire spørsmål. Nedenfor følger noen utdrag fra disse.

Du har nå hatt VIP-makkerskap i 3 x 3 uker. Ønsker du at makkerskapsprosjektet varte lenger?

Fordi dette spørsmålet kunne misforståes, har vi valgt å ikke lage noen grafer på disse svarene.

Tolkningen er helt tydelig vært ulike, der noen kommentarer viser til lengden i hvert makkerskap, mens andre til hele perioden:

- Etter 2 uker blir det litt kjedelig. Det er mye morsommere å bytte makker og bli bedre kjent med en ny person.
- Fordi det er det samme som læringspartner, så det har ikke noe å si (svarte NEI)
- Man kan bli litt lei av den man sitter med hvis det er en person som du ikke går veldig overens med.
- Fordi det blir lenge og sitte sammen med den personen.
- 1 år eller egentlig alle årene, det er bra med variasjon, hvis man liker makkeren eller ikke er 3 uker passelig.
- Jeg synes det er passe å sitte sammen i 3 uker, fordi da rekker jeg å bli kjent med mange.
- Hele året fordi det er morsomt.
- Fordi det er ikke alle jeg vil sitte med og da vil jeg ikke sitte lenger med de.

Vil du anbefale neste års 8.klasseelever VIP-makkerskap?

Når vi spurte elevene hvorfor de vil anbefale tiltaket fikk vi svar som dette:

- Det er bra for de som ikke helt er vant til å skaffe seg nye venner.
- Det er en VELDIG fin måte å bli kjent på :)
- Fordi det er veldig koselig (tegnet hjerte) og du blir kjent med noen du sikkert ikke ville ha blitt kjent med, hadde det ikke vært for VIP-makkerskap (tegnet hjerte).
- Fordi jeg tenker at VIP-makkerskap gjør at alle blir blandet og på en positiv måte blir tvunget til og være mer med andre.
- Fordi det blir gøy å lære om andre.
- Da blir dem trygge og føler seg inkludert på skolen.
- Det er en god måte å bli bedre kjent med folk fra andre skoler som man ikke kjenner så godt.

Er det noe ved VIP-makkerskap du vil trekke frem som ekstra positivt eller viktig?

Her kom 32 elever med positive kommentarer som belyste ulike deler av opplegget. Noen skrev om effekten på læringsmiljøet i klassen, og flere trakk fram at presentasjoner blir enklere når man kjenner flere i klassen. Typiske tilbakemeldinger var:

- Jeg har blitt tryggere på mange personer så det blir enklere med presentasjon.
- Man har flere å spørre om hjelp før du spør en lærer.
- Det er veldig positivt at vi blir godt kjent med hverandre så fort, da er det også lettere å ha fremføring foran klassen hvis man kjenner folk.
- Ja, det er mer samarbeid, man blir kjent med å jobbe med nye hver 3. uke, hvis man ikke klinger så bra med læringspartneren så er det jo bare 3 uker men hvis man trives er jo det også en fin ting. Jeg liker variasjonen.

Har du forslag til forbedringer av VIP-makkerskap?

Her svarer 45 elever at de ikke har forslag til forbedringer. Tre elever vet ikke, og 12 elever kommer med konkrete endringsforslag. Noen av klassene hadde makkerskapsperiodene litt lenger enn tre uker for å få det til å gå opp i timeplanen. To elever kommenterer at dette er litt lenge, mens en elev ønsker lengre varighet.

Andre kommentarer var:

- Kanskje at vi har noen oppgaver sammen i starten for å bli bedre kjent og makker høres litt rart ut liksom men ellers liker jeg det.
- Kanskje ikke bruke det i ALLE sammenhenger og fag.
- Ja, at man kan komme med forslag hvem man vil sitte med og jobbe med, men man får nødvendigvis ikke men kanskje en liten tanke for lærerne.

3.3 Resultater av evalueringer fra lærere og fagarbeidere

Evalueringen for de ansatte på 8. trinn var todelt. Første del bestod av en gruppeevaluering, og foregikk gjennom bruk av en strukturert samtale ledet av representanter fra Skoleprogrammet VIP. Her deltok 12 personer, av disse var syv kontaktlærere, én faglærer og fire var fagarbeidere.

Den neste delen bestod av en individuell evaluering, og foregikk ved at de ansatte svarte elektronisk på et anonymisert spørreskjema bestående av 14 spørsmål. Også denne ble besvart av samtlige 12 respondenter.

3.3.1 Tilbakemeldinger gjennom gruppeevaluering

Gruppeevaluering ble gjennomført som en samtale, tatt opp, og senere transkribert. Nedenfor følger et utdrag fra de tilbakemeldingene vi fikk. Vi har valgt å sortere uttalelsene i gruppeevalueringen etter de generelle målene i VIP-makkerskap. I tillegg har vi samlet noen uttalelser under overskriften «praktisk gjennomføring» samt «erfaringen og tilpasninger for ungdomsskolen».

Praktisk gjennomføring

- Jeg synes det har vært fint at vi har hatt felles bytter, at vi har gjort byttet på samme dag (hele trinnet). Vi har visst hvilken uke vi skulle bytte i og når det har nærma seg har vi lagt det til mandag eller tirsdag. Erfaringsmessig lurt for å unngå oppmerksomhet fra elever på hvorfor de bytter senere enn elever i andre klasser.
- Det er ganske greit i forhold til andre faglærere og fagarbeidere som er innom, da vet alle at det er gjort.
- Hos oss var det 3-4 som ønska 2 uker, resten ville ha 3 uker – det funker bra som det er.

En mykere overgang fra ungdomsskole til videregående skole.

- Det flyter lettere når vi har gruppearbeid eller samarbeid istedenfor at det blir klikkdannelser.

At elevene skal bli kjent med flere i klassen.

- Kjekt at ingen har vært utenfor.
- Jeg fikk jo faktisk en kommentar fra en 10. klasseelev nå om at det har vært litt vanskelig å jobbe sammen fordi vi ikke kjenner hverandre så godt. Jeg tror det er fint at elevene blir vant til å gjøre det her før de begynner på vgs.

Et tettere og tryggere klassemiljø tidlig.

- Å sitte sammen slik har gitt stabilitet, trygghet.
- De som sitter alene de sitter alene selv om de sitter i makkergrupper.

Øke elevers sosiale og relasjonelle kompetanse.

- Å vite at man må delta i en gruppe, og det hørte jeg noen som sa i en gruppe hvor en deltager var veldig pratsom, og et par som sjelden sier noe, da hørte jeg han ene sa; men nå har vi jo skrevet at alle skal si noe, nå må du bidra – hva mener du?
- Det med å passe på at alle kommer til orde, passe på at alle skal si meningen sin – at de er bevisst dette selv – er kanskje forskjellen fra tidligere.

Skape gode arbeidsrelasjoner som øker læringstrykket.

- De lærer å jobbe med mange forskjellige istedenfor bare kompiser eller de på samme nivå, de som kan det best kan lære bort og de andre kan lære av å lære fra andre elever de kanskje lærer bedre av å høre fra jevnaldrende på en annen måte enn det vi lærere klarer, og de tør å spørre medelever i større grad nå som de er i gruppe.
- Det tar kortere tid å omorganisere aktiviteter og overganger.
- Jeg jobber nok mer nå med grupper på fire enn før, for det tar så kort tid å organisere. Når du i enkelte fag har elever som er utfordrende så kan du jobbe mer med makkergruppene.

Erfaringer og tilpasninger til ungdomsskolen

Flere kommenterer at dette med å sende hverandre melding ved fravær har vært litt utfordrende. På videregående er det eleven selv som skal gi beskjed til lærere ved fravær, på ungdomsskolen er det foreldre/foresatte. Derfor er det litt fremmed for ungdomsskoleelever å skulle gi beskjed selv. En ansatt trekker også fram en annen utfordring:

«Det hender jo at det er fravær som ikke er sykdom. Da blir det litt sånn... å be de sende melding enda jeg vet den andre eleven ikke er sjuk, men jeg kan heller ikke fortelle eleven hvorfor den andre eleven er borte – så det har vært et dilemma».

Likevel har vi fått flere tilbakemeldinger på at dette også fungerte godt og at elevene synes det har vært hyggelig. En tydelig tilpasning har vært at lærerne på forhånd har formulert hva som skal skrives i melding fra makker til den som er borte. Denne har for eksempel stått på tavla og kunne være formulert slik: «God bedring, håper du snart er tilbake igjen».

Ellers har lærerne og fagarbeiderne kommentert følgende:

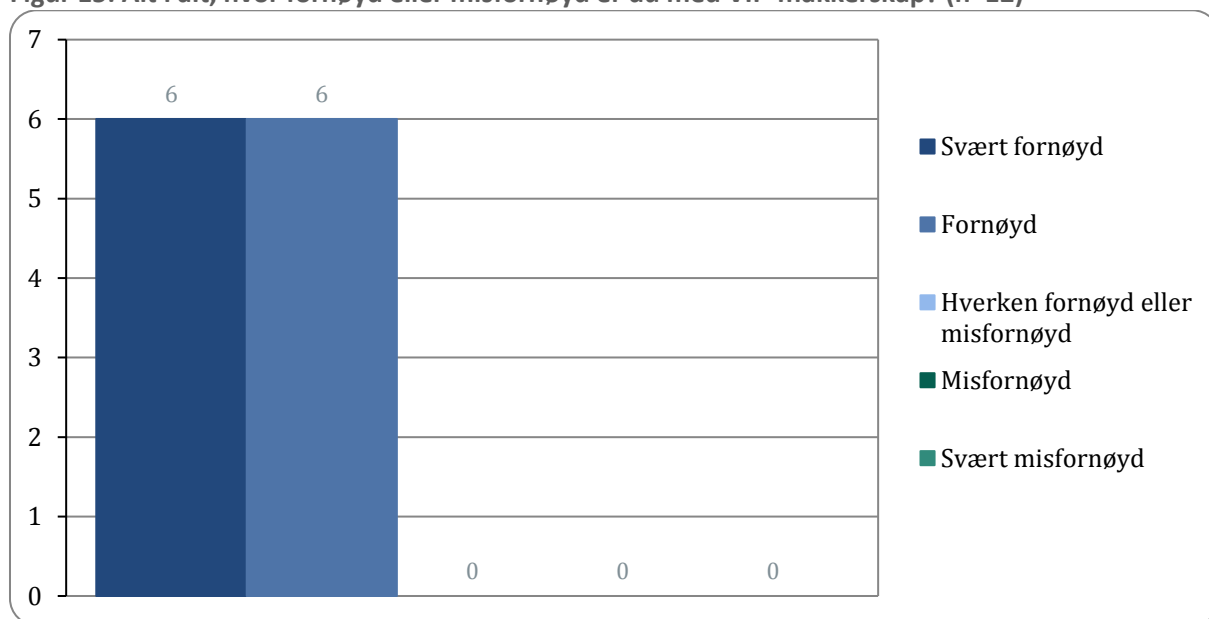
- Føler at for de elevene som har utfordringer så blir belastningen litt mindre for læringspartneren nå som de har tydelige makkergrupper.
- Elevene fikk en bevissthet rundt hva det er som er lurt å ha med i en kontrakt.

- Bruk av fargekart på gruppene har også hjulpet; strukturen har blitt enda bedre.
- Bevisstgjøring når de jobber i smågrupper at de har skrevet kontrakter.
- Jeg tror at de punktene dere hadde som forslag til kontrakt det med å ha noen punkter nedover «at dette kan dere ha med...» tror jeg var veldig bra.

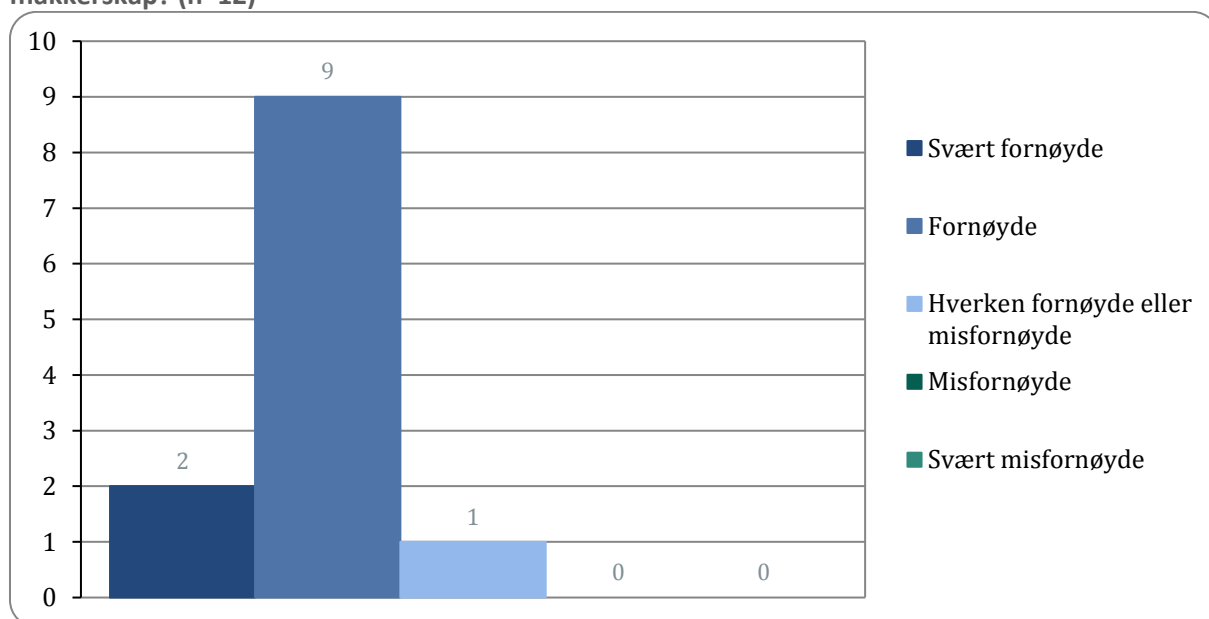
3.3.2 Resultater fra individuell lærerevaluering

Svarene fra lærere og fagarbeidere indikerer at pilotprosjektets målsetting om bedre skolestart i åttende klasse kan være nådd. Lærere og fagarbeidere er godt fornøyd med VIP-makkerskap. Ingen sier de er misfornøyd med tiltaket (figur 15). Samtlige er helt enige i at de vil anbefale VIP-makkerskap til neste års elever, med ett unntak som er delvis enig (figur 17). Alle er også enige om at ingen av elevene er misfornøyd med tiltaket (figur 16).

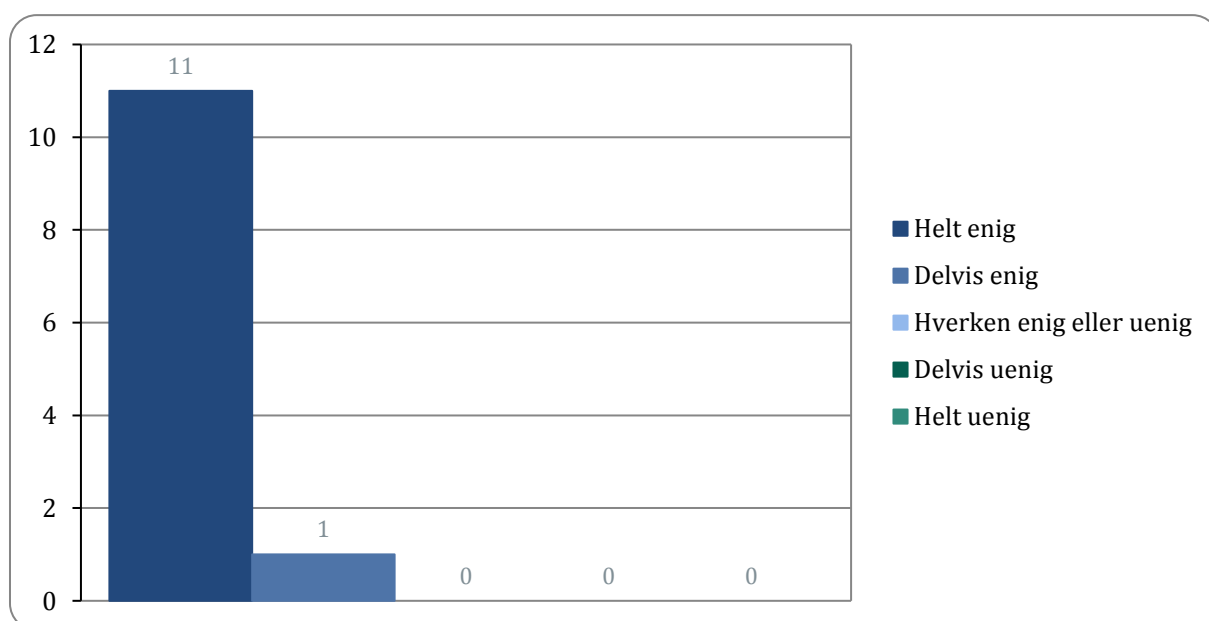
Figur 15: Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med VIP-makkerskap? (n=12)

Figur 16 : Alt i alt, hvor fornøyde eller misfornøyde opplever du at elevene er med VIP-makkerskap? (n=12)

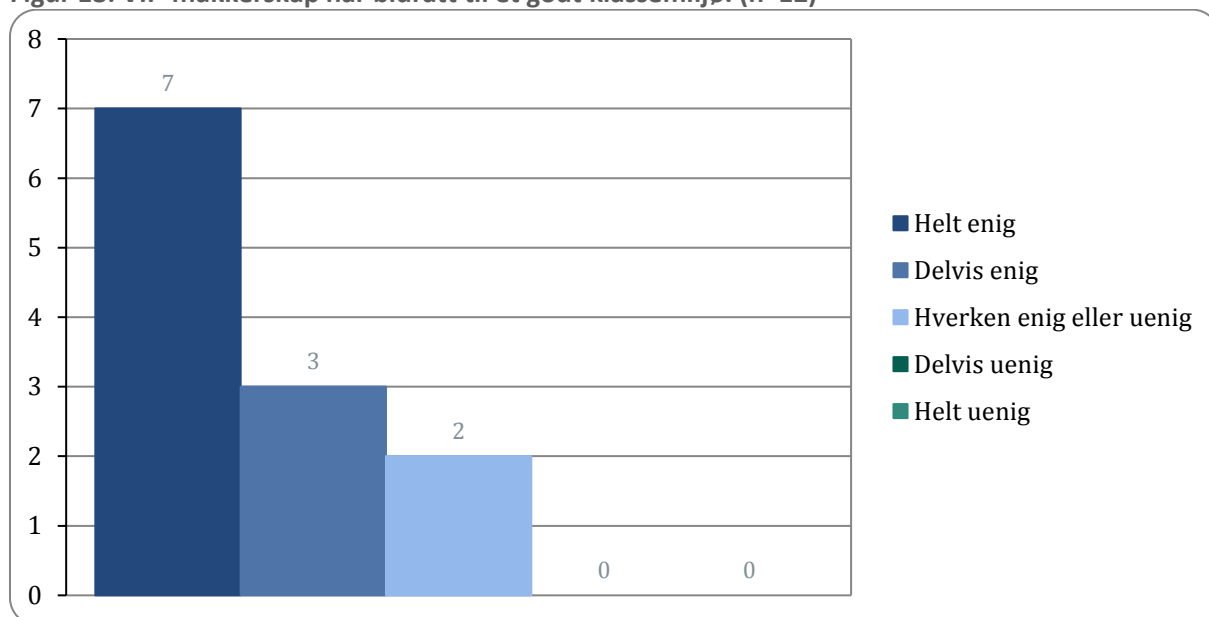
Figur 17 : Jeg vil anbefale gjennomføring av VIP-makkerskap for neste års 8. klasse-elever (n=12)

Enige om at VIP-makkerskap bidrar til et godt klassemiljø

Ingen lærere eller fagarbeidere er uenige i at VIP-makkerskap har bidratt til et godt klassemiljø. 10 er Helt eller delvis enige, mens to personer er hverken enige eller uenige (figur 18).

Figur 18: VIP-makkerskap har bidratt til et godt klassemiljø. (n=12)

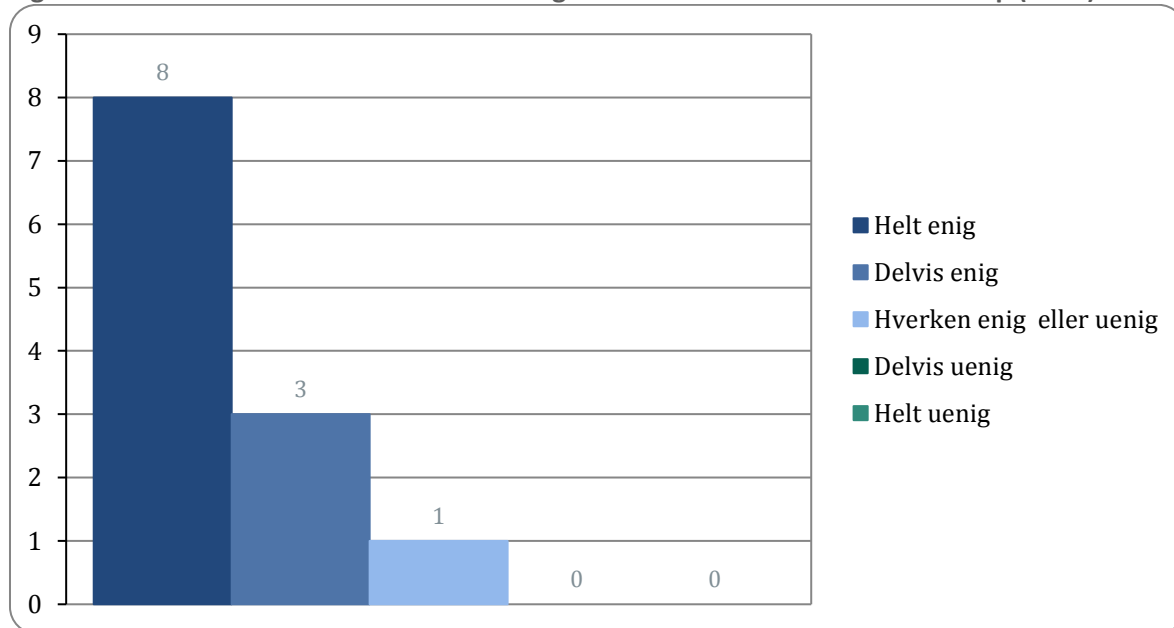
Bedre gruppearbeid og mindre fravær

Samtlige lærere og fagarbeidere med ett unntak er helt eller delvis enige i at det er enklere å starte undervisningen i klasser som har VIP-makkerskap (figur 19). Dette er en av de tilbakemeldingene vi ofte får fra videregående skoler når de beskriver resultater fra gjennomføring. Særlig blir det trukket fram at dette er en fordel når det er vikarer i klassen. Det er også bred enighet om at elevene samarbeider bedre i grupper som følge av VIP-makkerskap. Ingen er uenige i dette. Også her er det kun en som svarer at hen er hverken enig eller uenig i påstanden (figur 20).

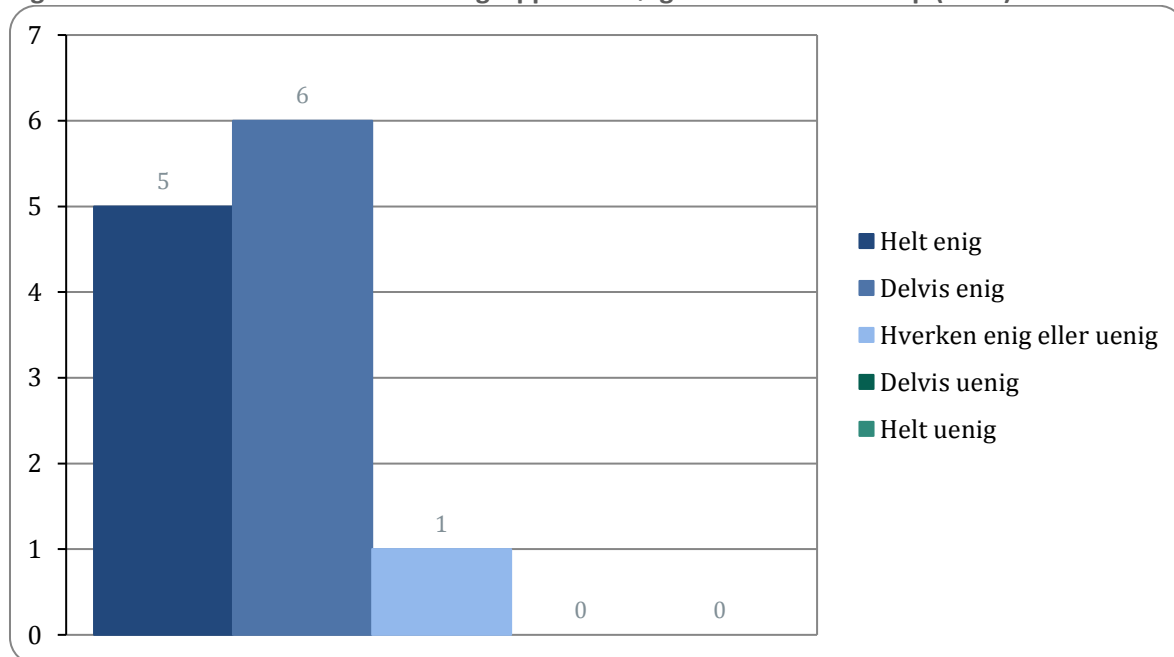
Hva gjelder fravær ser vi at lærere og fagarbeidere i større grad enn elevene tror VIP-makkerskap kan ha ført til mindre fravær høsten dette ble gjennomført på Hole ungdomsskole (figur 21). Spørsmålene er likevel ulikt formulert. Mens elevene ble spurt om dette gjaldt en selv, ble de ansatte spurt om dette kunne gjelde enkelte elever. Samlet sett ser vi at både elever og lærere mener VIP-makkerskap kan påvirke fraværet for noen elever, noe vi også kjenner igjen fra videregående skole.

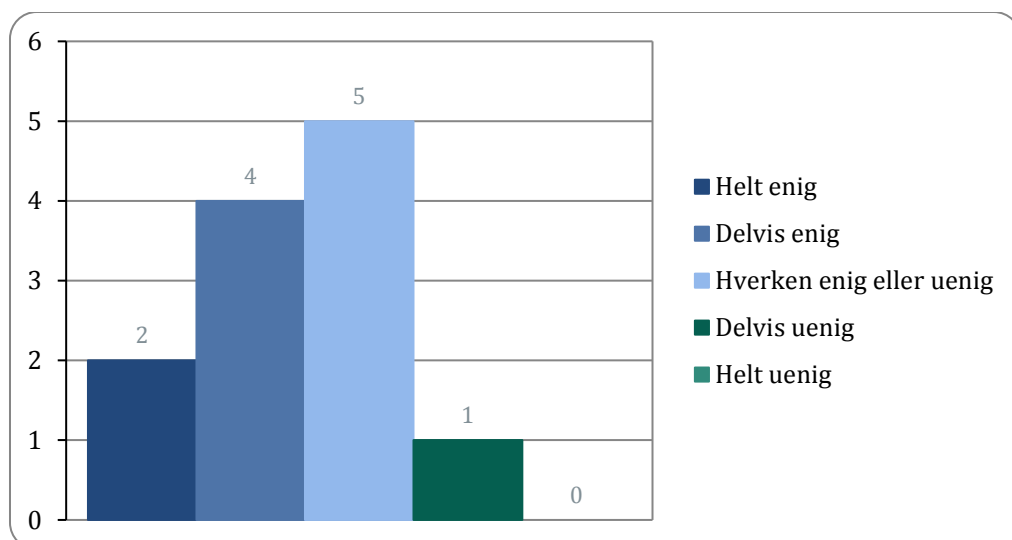
Figur 19 : Det er enklere å starte undervisningen i klasser som har VIP-makkerskap (n=12)

Figur 20: Elevene samarbeider bedre i gruppe som følge av VIP-makkerskap (n=12)

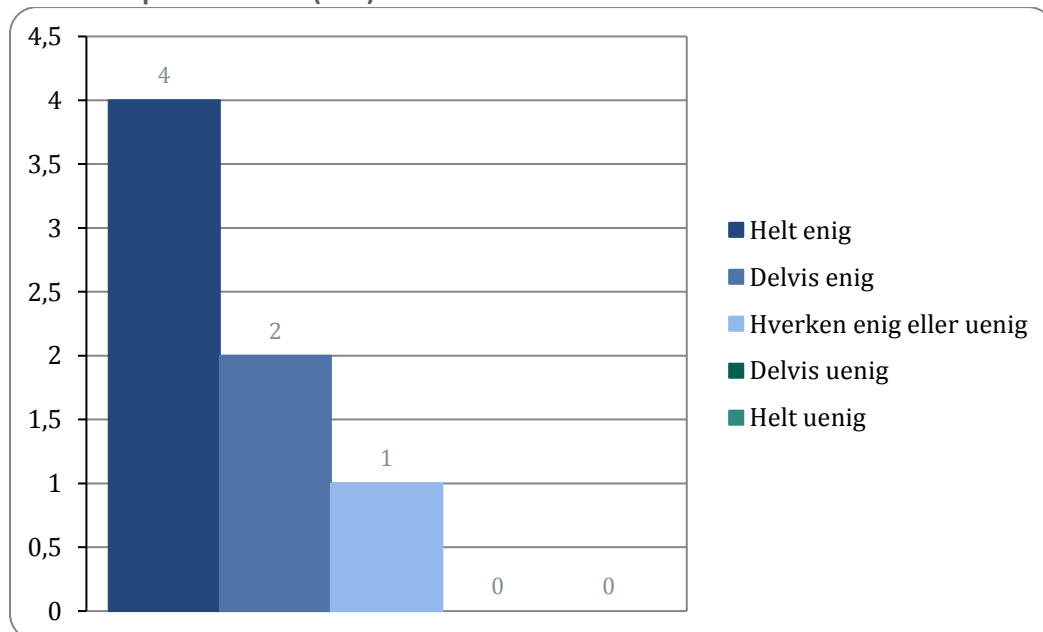
Figur 21 : Jeg tror VIP-makkerskap kan ha ført til at enkelte elever har hatt mindre fravær i høst (n=12)

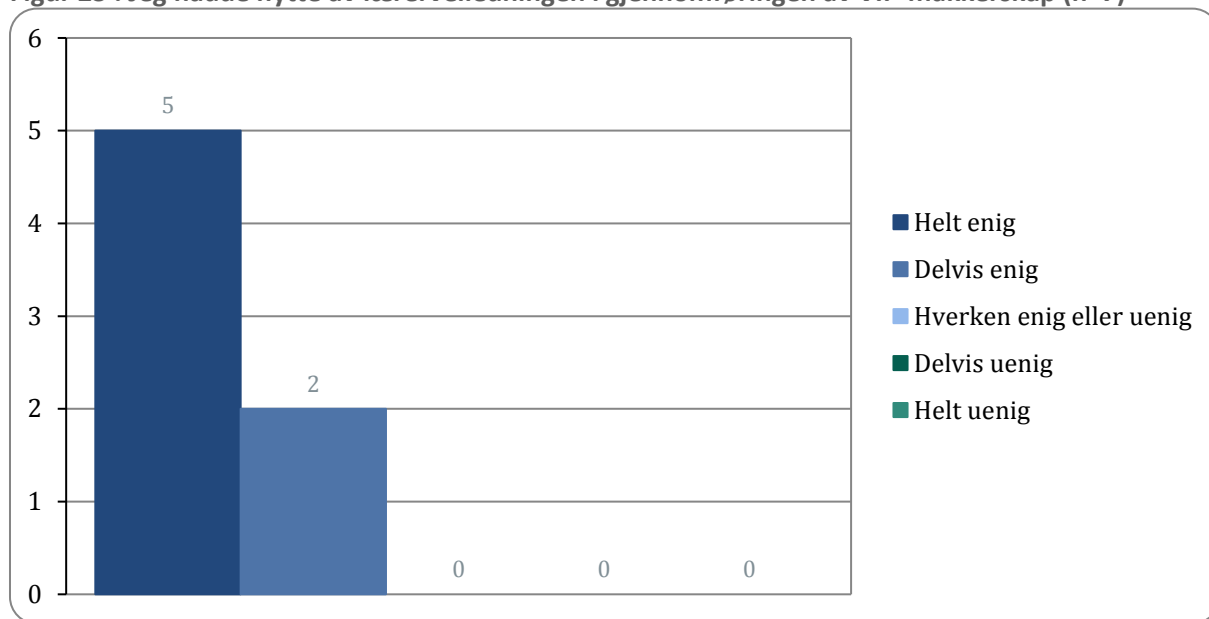
Opplæring og gjennomføring

Lærere og fagarbeidere ser ut til å være fornøyde med opplæringen i forkant av VIP-makkerskap (figur 22). Alle med ett unntak, er helt eller delvis enige i at de hadde fått nok informasjon og opplæring i forkant av gjennomføringen av VIP-makkerskap. Som vi ser i siste samletabell at det var høy grad av trofasthet til elementene i VIP-makkerskap (figur 24). Alle er helt eller delvis enige i at de hadde nytte av lærerveiledningen (figur 23).

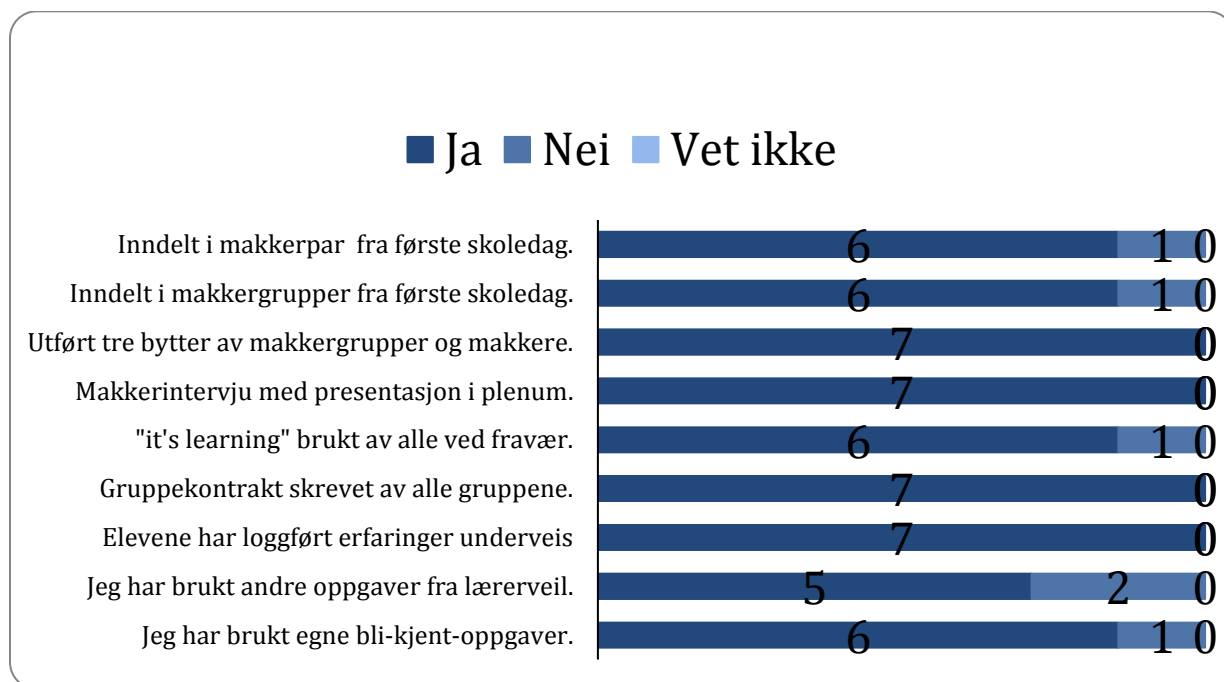
Figur 22 : Jeg opplever å ha fått nok informasjon/opplæring i forkant til å gjennomføre VIP-makkerskap i min klasse (n=7)

Figur 23 : Jeg hadde nytte av lærerveiledningen i gjennomføringen av VIP-makkerskap (n=7)

Figur 24: Les følgende påstander og svar ja eller nei.

Vi ser av svarene i figur 24 at kun syv personer har svart på disse spørsmålene. Ut ifra besvarelsene og tilbakemelding fra skolen ble vi gjort kjent med at én av klassene ikke hadde delt inn i makkerpar og grupper fra første skoledag, slik det anbefales. Tiltaket ble likevel gjennomført med tre bytter, og samtlige av klassene har brukt logg og gruppekontrakt. Alt i alt ser vi at lærere og fagarbeidere har brukt mye av materialet og oppgavene hentet fra lærerveiledningen, i tillegg til egne bli-kjent oppgaver.

4. Avslutning

Gjennom pilotprosjektet med VIP-makkerskap på Hole ungdomsskole har det kommet tydelig frem at tiltaket kan ha stor relevans for en yngre elevgruppe. Prosjektet har gitt Skoleprogrammet VIP flere nyttige erfaringer. Konkrete eksempler er bruk av logg for elevene, fargekart, tilpasset bruk av materiell og rutiner for å gi beskjed til makker ved fravær. I tillegg ønsker vi å videreføre satsningen på gruppekontrakt som middel for å øve på arbeid i grupper.

I tillegg til de generelle målene for VIP-makkerskap, utarbeidet VIP-programmet sammen med Hole ungdomsskole egne mål for pilotprosjektet. Disse var:

1. Tilpasse nåværende VIP-makkerskap til bruk i ungdomsskolen.
2. Gi 8.trinn på Hole ungdomsskole en bedre skolestart.
3. Øke lærers bevissthet om egen betydning for et godt klassemiljø.

Basert på elever, læreres og fagarbeiders tilbakemeldinger ser det ut som om vi har lyktes å tilpasse VIP-makkerskap til bruk i ungdomsskolen. Om elevene på Hole ungdomsskole har fått en bedre skolestart enn de ville hatt uten VIP-makkerskap, kan være krevende å finne ut av. Elevene er likevel tydelige på dette, der 93% er helt eller delvis enige i at VIP-makkerskap har bidratt til en bedre skolestart for dem. Det siste målet om lærers bevissthet om egen betydning for et godt klassemiljø er adskillig vanskeligere å måle om har blitt oppnådd. I materialet som deles ut til lærerne står det noe om lærerens betydning for et godt klassemiljø. Dette ble også nevnt i opplæringen som ble gitt av oss i VIP-programmet til lærerne på Hole ungdomsskole. Ingen av Hole-lærernes tilbakemeldinger kommenterer dette, så det blir vanskelig å komme med en konklusjon knyttet til dette målet.

Basert på evalueringsskjemaene fra elever, lærere og fagarbeidere, som i all hovedvekt er positive til gjennomføringen av VIP-makkerskap på Hole ungdomsskole, vil vi konkludere med at pilotprosjektet har vært vellykket. Prosjektet har vært et godt utgangspunkt og nå startskudd for implementering av VIP-makkerskap i ungdomsskolen. Skoleprogrammet VIP har utarbeidet et eget revidert materiell og startet våren 2019 opplæring av VIP-makkerskap til andre interesserte ungdomsskoler.

4.1 Kritiske refleksjoner

Pilotprosjektet tok som nevnt utgangspunkt i tre prosjektmål. Disse skulle fungere som en utdypning av de ordinære målene for VIP-makkerskap, slik at målene ble tilpasset ungdomsskolen og dette prosjektet spesielt. Vi ser i ettertid at prosjektet og spesielt evalueringene ikke har hatt tilstrekkelig

fokus på prosjektmålene. Spesielt kunne siste mål, som handler om å øke lærers bevissthet om egen betydning for et godt klassemiljø, blitt adressert i større grad. Et konkret spørsmål knyttet til dette prosjektmålet kunne ha blitt stilt lærerne i gruppeevalueringen eller på evalueringsskjemaet.

Hva gjelder elevenes evaluering ser vi også at det kunne vært nyttig å stille spørsmålet: «Alt i alt hvor fornøyd eller misfornøyd er du med VIP-makkerskap?», slik vi har gjort i videregående skole. Dette spørsmålet vil være med i neste års evaluering på ungdomsskolen. På lærernes evaluering kunne det vært nyttig å spørre om de mener VIP-makkerskap har bidratt til en bedre skolestart for deres elever, slik vi spør lærerne på videregående skole. Dette ønsker vi også å få med oss når nye ungdomsskoler skal evaluere tiltaket.

Det er viktig å presisere at pilotprosjektet for VIP-makkerskap i ungdomsskolen ikke er en effektstudie. Elevene som startet i 8.klasse på Hole ungdomsskole høsten 2018 har ikke opplevd noen annen ungdomsskolestart enn nettopp denne. I motsetning til lærerne innehar de derfor ikke et sammenligningsgrunnlag hvor skolestart har foregått uten VIP-makkerskap. Resultatene fra elevevalueringene må derfor fortolkes med noe forsiktighet.

En effektstudie av VIP-makkerskap i videregående skoler gjennomføres nå ved doktorgradsstipendiat Astrid Hoås Morin (NTNU). Første artikkel publiseres våren 2020. Resultatene vil kunne ha relevans for VIP-makkerskap i ungdomsskolen.

Referanser:

Ekornes, S. (2018). *Lærerprofesjonalitet i arbeidet med psykisk helse i skolen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Holen, S. & Waagene, E. (2014). *Psykisk helse i skolen (NIFU Rapport 9/2014)*. Hentet fra:

<https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/280087>

Krane, V. (2017). *Lærer-elev-relasjoner, elevers psykiske helse og frafall i videregående skole*.

En eksplorerende studie om samarbeid og den store betydningen av de små ting

(Doktorgradsavhandling). Det psykologiske fakultet, Universitetet i Bergen, Bergen.

Lyng, S. T. (2018) The Social Production of Bullying: Expanding the Repertoire of Approaches to Group Dynamics. . *Children & Society* vol 32, 492-502. <https://doi:10.1111/chso.12281>

Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning, Universitetet i Stavanger (2014): *Å skape og opprettholde et godt psykososialt skolemiljø. Notat skrevet på bestilling fra Djupedal-utvalget*. Hentet fra:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/grunnskole/notat_til_djupedal_sutvalget_april_2014-2.pdf

NOU 2015:2. (2015). *Å høre til*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/35689108b67e43e59f28805e963c3fac/no/pdfs/nou201520150002000dddpdfs.pdf>

Ogden, T. (2009). *Sosial kompetanse og problematferd i skolen*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Olsen, M. I. & Traavik, K. M. (2010) *Resiliens i skolen*. Oslo: Fagbokforlaget.

Steigum, J.B., Hansen, E., Iversen, Handeland, T., Ramfjord, L. (2015). *Man har alltid noen å sitte med slik at ingen føler seg utenfor. Evalueringsrapport VIP-makkerskap* (2015). Drammen: Skoleprogrammet VIP.

Steigum, J.B., Hansen, E., Iversen, M., Tellsgård, L. (2016). *En plass for alle. Evalueringsrapport VIP-makkerskap*. Drammen: Skoleprogrammet VIP.

Statistisk sentralbyrå (SSB) analyse 2018/08: Fravær i videregående skole.

Skårderud, F. & Sommerfeldt, B. (2008). Mentalisering – et nytt teoretisk og terapeutisk begrep.

Tidsskrift for norsk legeförening, 128, 1066-9.

Utdanningsdirektoratet (2017). *Kunnskapsløftet: ny overordnet del*. Hentet fra:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/overordnet-del/>

Skoleprogrammet VIP

Skoleprogrammet VIP (Veiledning og Informasjon om Psykisk helse i skolen) er et helsefremmende, forebyggende og modulbasert program for Vg1. VIP ble til som et lokalt prosjekt i år 2000. Unge mennesker i Brukerrådet ved Blakstad sykehus ønsket at sykehusets ansatte måtte ut i skolen og snakke om psykisk helse. I dag er VIP et landsdekkende program som årlig gjennomføres ved om lag 130 skoler. Programmet finansieres av Helsedirektoratet under tiltaksordningen «Psykisk helse i skolen», men eies av Vestre Viken Helseforetak.

VIP-makkerskap er en utvidelse av programmet som har som mål å skape en bedre skolestart for første trinn på ungdomsskolen eller videregående skole

Tiltaket tilbys nå også til ungdomsskolen.

Opplæring i VIP-makkerskap

Dette er en evalueringsrapport, det er ikke undervisningsmaterieell i VIP-makkerskap. Vi i VIP kan tilby dette, men anbefaler at skoler og lærere går igjennom en kort opplæring før de gjennomfører VIP-makkerskap for første gang. VIP-programmet arrangerer regionale og lokale opplæringer for skolene. Ta kontakt med oss hvis dette er aktuelt for din skole.

Skoleprogrammet VIP
Vestre Viken HF
Postboks 800
3004 DRAMMEN
vip@vestreviken.no

skoleprogrammetvip.no

Helsedirektoratet

VESTRE VIKEN

Skoleprogrammet

VIP